
32
7 C
7
BIBLIOTECA
VITT. EMANUELE

EPISTOLÆ
THEOLOGICO-MORALES

AD

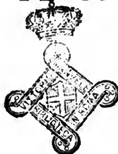
ILLUSTRISSIMUM, ET REVERENDISSIMUM

EPISCOPUM N. N.

ADVERSUS

Librum Inſcriptum: *Diſſertatio in Caſus Reſervatos, Venetæ Diœceſeos. Apud Joannem Mariam Lazzaroni.*

EDITIO SECUNDA.

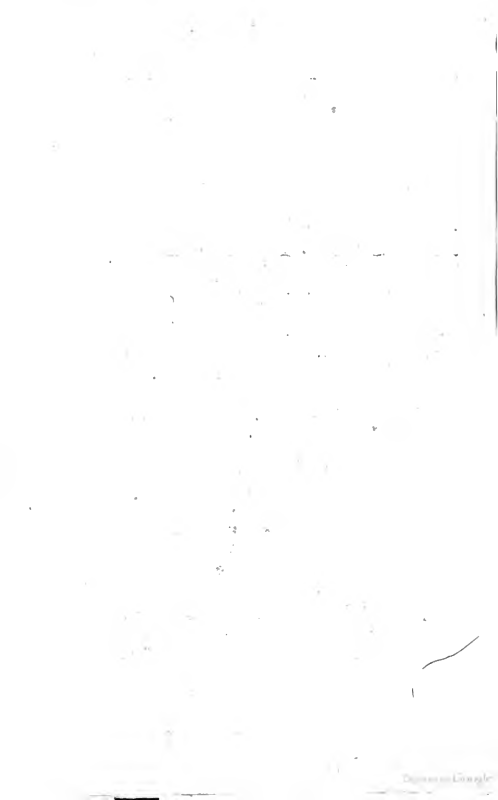

VENETIIS, MDCCXLIV.

Apud Simonem Occhi, ſub Signo Italiæ.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

EPISTOLA
PRIMA.

Litteris, quas, elapso mense, ad me dedisti, Doctissime Præsul, variis distentus curis, respondere citius haud potui. Deploras in eisdem Ethices Christianæ præcepta in dies pessum ire, non tam populorum malitia, quam opinionum perversitate. Lamentaris, quod Venetiis non ita pridem opusculum paginarum aliquot in lucem erupisse intellexeris laxioris doctrinæ propositionibus refertum. Ferunt, inquis, in hocce libello doceri, venialis noxæ confinia minime transilire, qui genas Sanctimonialium vellicant, unaque mammas tangunt: qui ex consuetudine blasphemiis Dei Majestatem proscindunt. Percontaris verum ne hoc habeat? Fidem adhibere renuo, inquis, amico, qui hæc ad me scripsit, his pressus rationum momentis. Ecquî fieri potest, ut probabilistarum aliquis tam erronea commenta evulget? Lippis, & Tonsoribus compertum est, ab integro jam sæculo, vexari Probabilistas, quod Evangelicæ Moralis leges ad animarum perniciem laxent. Decerptas ex ipsorum libris 45. opiniones scandali, audaciæque plenas, Alexander VII. 65. Innocentius XI. anathemate confixerunt. Millenas alias ex eorum pariter libris extractas in uno, alterove volumine collectas typis editas evulgarunt illorum Adversarii. Quid ad hæc Probabilistæ?

Invicto pectore pernegant, opiniones ejusmodi in suis reperiri libris. Clamant totis lateribus per summam injuriam easdem sibi affingi, atque calumniæ, & invidentiæ Adversarios postulant, quod detruncatas, & exquisita vafritie in alienum sensum detortas, publico deridendas propinaverint. Quot Apologias non ediderunt, ut malam istorum in hoc negotio fidem evincerent? Tot certaminibus experrecti, & diuturna docti experientia didicerunt illi, suos ventilari libros, ad severioris critices amussim exigi, & si quid erroris repertum fuerit, sibi exprobrari, in vulgus exaggerari. Cuinam ergo in mentem venire potest, ex Probabilistarum officinis quidquam rei Casuisticæ in lucem prodire, quod non sit omnibus numeris expolitum, vel quod invidis Aristarchis illos carpendi ansam præbeat? Accedit, quod nullus eorum rei litterariæ partus domo egreditur, nisi prius ab eruditis prudentibusque Censoribus fuerit recognitum, approbatumque. Suspicandumne, plures doctos viros laurea Theologica, & morum integritate præditos, similia laxitatis offendicula confirmasse? Nunquam induci hactenus potui, ut crederem verosimilia, nedum vera esse, quæ ad me scripsit amicus. Quare te etiam, atque etiam oro, obtestorque, ut me authenticis documentis rei hujusce certiorem facias.

II. Ut votis tuis, Antistes Præstantissime, faciam satis, narrabo quod res est. Prius tamen hoc tu des mihi velim, ut in refellendis laxis opinatio-

nationibus tecum ſæpe, ſæpius cum aliis colloquar. Indicatum itaque opuſculum hactenus me latuit. Nec ad te reſcribere quidquam de illo poſſem, niſi duo ſeverioris inſtituti Religioſi viri opuſculum iſtud ſponte ad me, non ita pridem, detuliſsent, eum in finem, ut illud refutarem. Narrarunt quippe maximum illud parere ſcandalum tum in Confeſsarios minus eruditos, tum in Sanctimoniales ipſas, quæ quod grave reputabant ſacrilegium, leve eſse didicere. Quare animarum ſalutis zelo flagrantes viri Dei inſtare precibus, urgere conſiliis, ut confutandi libelli ſpem illis facerem. Extorquere tamen promiſſionem haud potuerunt, tum quod in alia incumberem ſtudia, tum quod nec ipſe induci omnino poteram, ut crederem tam erronea commenta in libello obtrudi, hancque meam Religioſis viris incredulitatem ſubindicavi. Verum illi, paginis indicatis, ad lectionem laxitatum provocarunt. Veritate facti comperta, animus ad confutationem pendebat. Simul tamen multa retrahebant. At ecce. Dum hæc fluctuanti animo volvebam, Litteræ tuæ adveniunt, calcaria ad curſum mihi, ſin parato, ſaltem propenſo adjiciunt. Quamobrem tot adactus ſtimulis confutandum libellum operæ pretium decrevi, non tam, ut tibi paream, quod tamen non levi mihi honori verto, quam, ut animarum ſaluti conſulam, & ſcandala adeo gravia ſubmoveam. Quod antequam præſto, facti veritatem, quam inquiris, paucis perſtringam.

III. Prodiit anno proxime elapſo MDCCXLIII. *DISSERTATIO IN CASUS RESERVATOS VENETÆ DIOECESEOS AUCTORE N. N. apud Joannem Mariam Lazzaroni*. Authoris, & inſtituti nomina, in fronte ſcriptiunculæ alioquin exarata, ſileo, ne muſſitare quiſquam auſit, in homines, non in errores, me calamum acuere. Libellus hic foliorum quatuor eſt, duplici impreſſus forma, altera in 4.° in 8.° altera, ut facilius in vulgus deveniat, latiuſque permanet. Octo Venetæ Diœceſis *caſus*, quos *reſervatos* vocant, interpretandos Author ſuſcepit. Principio Regulas præmittit octo, ad quarum amuſſim revocari tractanda debeant. Poſt, caſus ipſos exponit. Sunt hi ſeipſis apertiſſimi, & cuique Tyrunculo pervii. Interpretamenta lucis omnino nihil, tenebrarum plurimum: laxiorum vero opinationum compendium ex aliis Caſuiſtis convaſatum produnt. Quippe, quæ in his materiis cæteri Probabiliſtæ ineptiora commenti ſunt, expiſcatus eſt, in pauca contraxit: de ſuo vero adjecit, quæ nec Caramuel, nec Diana, nec Tamburinus, nec Eſcobarius ſcriptis commendare ſunt auſi. Hæc de genere univerſo.

IV. Errores ipſi ſigillatim promendi nunc ſunt. Levioribus prætermiſſis, graviores tantum excutiam. Initium ab octavi caſus expoſitione ducam. Caſus reſervatus ejuſmodi eſt.

CA-

CASUS OCTAVUS

Qualibet impudicitia cum Monialibus peracta, vel quocumque modo attentata.

QUid in hocce casu interpretatione dignum? Plura reponit *Interpres*. Primum admonitum te velim, inquit, in hoc casu comprehendi etiam pollutionem, immo & fornicationem. En illius verba pag. 22. *Cave tamen putes, casu hoc non comprehendi etiam luxuriam consummatam cum Monialibus peractam, vel quocumque modo attentatam, E. G. fornicationem, vel pollutionem*. Acutissime. Præmonitum plusquam necessarium hac tempestate, qua homines probabilisticis distinctionibus plenissimi, forte potuissent hoc pacto ratiocinari. Casus reservati sunt odiosi. Restringunt enim humanæ libertatis jura. Ergo stricte interpretandi. Ergo ad litteram. Porro fornicatio non est impudicitia: ergo fornicatio non est reservata. Pollutio etiam pejor est simplici impudicitia: ergo, spectato litteræ sensu, non comprehenditur in casu. Nec enim semper evenit, ut qui prohibet minus, prohibeat majus. Hæc fieri ratiocinia Interpres timuit. Ille enim, qui in Palæstra Probabilistica diu stipendia meruit, experientia didicit similia disputari. Ideo ut expertus Magister clamat: *Cave ne putes, casu hoc non comprehendi etiam luxuriam consummatam*.

V. In Secundo, præmonito duo gravissima puncta versat. Alterum nomen spectat Monialium. Aliæ inquit *Sorores*: aliæ non *Sorores* vocantur. Distinctio apprime animadvertenda. Quia etiam ex Claustralibus viris, alii *Fratres*, alii nolunt prorsus *Fratres* vocari. Casus noster Moniales *Sorores*, & Moniales non *Sorores* concludit. Hæc sunt illius verba *cit. pag.22. Porro nomine Monialium hic intelliguntur Religiosæ, quæ* Sorores *vocantur æque ut quæ* Sorores *non vocantur*. Alterum, quod tota mentis indagine, & pluribus adhibitis distinctionibus exponere aggreditur, est numerus pluralis, *Moniales*. Serio quæso Lector animo adsis, intentasque aures arrige; quia res abstrusa, atque implexa dispicienda venit. Casus reservatus utitur numero plurali *cum Monialibus*. Non te fugit, quam acriter disputent nostri docti Juniores, utrum numerus pluralis intelligi debeat *distributive*, vel *disjunctive*, & non *collective*, vel *copulative*. Quo constituto, an non suboles erroneæ intelligentiæ periculum? Quodnam? Stupidus ne tu? Quod nempe, ut casus sit reservatus, impudicitia debeat esse non *disjunctive*, vel *distributive* cum hac, vel illa; sed *collective*, & *copulative* cum omnibus Monialibus. Quare ne tantus subrepat error, admonendi Confessarii sunt, casum comprehendere impudicitiam peractam cum una sola Moniali. Recitemus verba ex *cit. pag.22. Neque dubites, quin, etsi dicitur* cum Monialibus *plurali numero, reservetur impudicitia ejusque*

que attentatio etiam cum unica Moniali: Illud cum Monialibus *distributive, vel disjunctive, & NON collective, vel copulative sumendo coherenter ad id quod casu* 1. *quæst.* 6. *de Blasphemiis in Sanctos docuimus*. Quis inficias iverit, monitum istud acuminis, exquisitæque prudentiæ plenum esse? Sunt enim plures adeo obtusi, ut audientes *To cum Monialibus* colligant, ad impudicitiam reservatam necessum esse, ut illa attentetur cum omnibus Monialibus *collective, & copulative*, nec satis esse hanc impudicitiam peragi, vel attentari cum hac, aut illa Moniali *distributive, & divisive*.

VI. His delibatis ad id, quod caput est, Interpres accedit. Rem inauditam, a nemine Casuistarum hactenus excogitatam proponit, tanquam veritatem extra disputationis aleam constitutam. Nolo meis verbis illam exponere, ne, aut exaggeratoris, aut malæ fidei notam subeam. Verba igitur Interpretis transcribamus ex *cit. pag.* 22. *col.* 2.

Quæritur tertio, an reservatione afficiatur qui cum Moniali peragat, vel attentet actus SUB-IMPUDICOS, DE SE veniales, V. G. genas VELLICARE, MAMILLAS tangere, & solum ex pravo affectu, vel ex prava intentione mortales. R. Negative. Nam juxta nostram Regulam octavam, nonnisi peccata per externam malitiam mortalia reservantur.

Adeo bituminosa doctrina est, ut ignorem detestari ne illam debeam, an confutare. Vereor

enim,

enim, ne lutum versando, & scribentis, & legentium animi inquinentur. Ut id vitarem, stylo modo hirsuto, modo salibus adversus putorem asperso, utendum censui. Ad rem. De reservatione criminum venialium quæstio nulla. Confessariis omnibus exploratum est, sola mortalia reservari. Quid ergo veritatem obviam manifestamque in disputationem vocavit? Ignoro & ego, si Interpretis animum considero, quem pium, rectum, sanctumque habeo. Cæterum, si illius scriptiuncula spectetur, eo pertinere illam apparet, ut Reipublicæ Christianæ hanc patefaceret novitatem, videlicet: posse quemlibet citra mortalem culpam exercere actus *sub-impudicos* cum Virginibus Deo desponsatis, V. G. vellicare genas, & tangere mammas, dummodo pravus absit affectus.

VII. Actus ergo exercendi, non *pudici* sunt, sed *impudici*. Hui tam cito imposturam! Non dixi *impudicos*, sed *sub-impudicos*. Egregie. At præpositio *sub* non mutat, sed temperat dumtaxat vocis significationem, omnium latinæ linguæ interpretum consensu. *Subamarus* aliquantum amarus, vulgo *amaretto*. *Subobscurus* aliquantum *obscurus*. *Subimpudicus*, aliquantum impudicus, vulgo *impudichetto*. *Sublibidinosus* aliquantum libidinosus, vulgo *libidinosetto*. Nemo Casuistarum, vel laxissimus, hactenus distinxit inter actus pudicos, & impudicos tertium genus ab utroque distinctum, quod vocetur *subimpudicum*. Falleris, inquit *Interpres*, & ut video admo-

modum parum versatus es in nostrorum lectione Theologorum. Tamburinum Probabilisticæ scientiæ lumen primum consule *lib.7. cap. 8.* Ut Casuisticæ subtilitatis in re venerea principia ostendam, quasi a semita in diverticulum paululum declinare cogor. Gravaberis fortasse, quod antequam causam ipsam ingredior, plus justo te in vestibulo detineam. Verum in decursu deprehendes, omnia, quæ dicturus in antecessum sum, eo tandem recidere, ut in pleno lumine disputationem collocent. Distinguit ergo celebris inter Probabilistas Doctor Tamburinus *loc. cit. num. 2.* Tria delectationum genera. Unam naturalem, alteram libidinosam, tertiam *non libidinosam.* „ Tanquam „ (inquit) fundamentum pernecessarium eorum, „ quæ hic proferenda sunt, præmitto in prædi„ ctis, V. G. in tactu MANUS mulieris, tria „ genera delectationum inveniri. Primam natu„ ralem. Secundam libidinosam, quam vene„ ream appellamus. *Tertiam NON libidino„ sam.*

VIII. Istius tertiæ delectationis qualitas, ut percipiatur, duæ priores explicandæ sunt. Primam exponit Tamburinus his verbis *loc.cit.*„ Na„ turalem delectationem voco eam, quæ oritur „ ex naturalium qualitatum proportione. Sic de„ lectatur manus tangere mollia, refugit aspe„ ra.... Si quis ergo tangit manum mulieris, & „ sine ulteriore intentione delectetur de sola mol„ litie, de solo calore, de solo frigore &c. ex „ se nullius erit peccati reus. „ Huc revocat de-

le-

lectationem, *quam vocat Moralem*, quæ potius voluptas mentis est, quam sensilis appetitionis affectio. Talis est casta delectatio, quam quis sumit ex osculo more Patriæ, vel honesto tactu manus. Verba Tamburini rem in medio constituent. „ Huc reduco Moralem, sic juvat appel-
„ lare delectationem, quæ interdum ex his ca-
„ ptatur, quæque potius voluptas mentis est,
„ & gaudium, quam affectio appetitus sensitivi.
„ Talis est casta delectatio, quam quis sumit ex
„ osculo more Patriæ, vel honesto tactu manus,
„ quando exhibetur causa castæ amicitiæ. Tunc
„ enim amicus, seu amici pars superior sibi com-
„ placet de morali, honestaque amicitia, nihil
„ de sensitiva delectatione cogitans. „ Num vaporem aliquem Molinismi luti hæc doctrina crepet, cæteri judicent. Illud nobis lepidum festivumque apparet, quod in mulieris suavio animus morali delectatione fruatur, nihil de sensitiva delectatione cogitans. Perspicuam vellem perhiberi istius *Moralis* (*sic juvat*, inquit Tamburinus *eam appellare*) *delectationis* notionem. Clariorem ea, quam Tamburinus exhibet, nemo porrigere valet, cum ipse solus hanc moralem delectationem in gaudio partis superioris sitam excogitaverit. Si plene distinctionem hanc non assequeris, saltem admirare acumen, studium, zelum perdocti Probabilistæ in lenociniis, & blanditiis excogitandis, quibus ardor concupiscentis animi mitigetur citra culpam. Secundam delectationem his verbis declarat ibidem n. 4., *Libidinosa, vel venerea est, quæ*

quæ oritur ex copula, pollutione, distillatione, vel cogitatione ipsarum. De hac nulla difficultas, nimis quippe crassa, & sensibus subjecta est, quam ut explicatione egeat. Tertia est, quæ in admiratione homines defixos tenet. Existimabam Scholasticos tantum in discrimen vocare hoc principium, *Quodlibet est, vel non est*, mediam interserendo distinctionem ex natura rei. At metaphysicas præcisiones in sensuum oblectamenta invectas audio. Sicut enim *quodlibet est, vel non est*: similiter quælibet delectatio tactus fœmineæ manus, *aut est, aut non est libidinosa*. Falleris, reponit Tamburinus, atque Summulisticarum Regularum te ignarum prodis. Tò *Non* si antecedit verbum *est*, negantis vim habet: si subsequitur, a libidine abstrahit. Papæ? Etiamne in carnalibus illecebris similium distinctiuncularum usus? Sed quid tempus terimus? Tamburinum ipsum audiamus, hanc suam tertiam *non libidinosam* delectationem mediam inter utrasque, libidinosam, & naturalem, seu sensitivam exponentem *loc. cit. num.* 5. „ Non „ libidinosa est illa delectatio, quæ sumitur ab „ aliquibus actionibus, quæ licet ordinatæ sint „ aliquando ad generationem, aliquando tamen „ non sunt: & tamen ut non ordinatæ suam pa- „ riunt propriam delectationem; qua ratione „ possent dici remote, non vero proxime ad ge- „ nerationem ordinari. V. G. tactum fœmineæ „ manus, certum est, posse referri ad se præpa- „ randum ad copulam: at potest non referri, & „ nihilominus tunc ille tactus pariet ex se in tan-

„ gen-

„ gente suam delectationem, *non quidem illam*
„ *solam naturalem ex proportione qualitatum, de*
„ *qua num.* 3. sed aliam propriam individualem
„ talis tactus, ut relati ad mulierem sine ulla
„ prorsus intentione libidinis. Sicut enim differt
„ individualiter licita delectatio, quam a visione,
„ & *odore purpureæ rosæ* sentis, ab ea quam sentis *ab albo lilio*; sic differt delectatio pudica,
„ quam capis a mera proportionata pulcritudine
„ vultus mulieris, ab ea quam caste item sumis a
„ quacumque alia pulcritudine V. G. floridi campi .... *Quare hæc non libidinosa delectatio, licet inter naturales computari possit*, tamen claritatis gratia est omnino distinguenda: nam de
„ hac maxime quæritur, an, & quomodo peccatum sit, eam voluntarie suscipere. „ Revolvito Augustini, Chrysostomi, Basilii, doctiorumque omnium Patrum opera, ne dicam Anacreontis, Plauti, Nasonis, & nihil adeo acutum, subtile, exquisitumque offendes. Philosophi axioma habent, quo asseritur supremum infimi tangere infimum supremi. Tamburinus in sua speculatione altius ingenii alas explicuit; inter ipsa extrema, media, quæ alios latuere, adinvenit. Actus, inquit, ut aspectus, locutio, tactus, osculum manus mulieris, aliquando ordinantur ad generationem, aliquando secus; & dum non ordinantur ad generationem, suam pariunt delectationem non naturalem, & sensitivam tantum, sed paullulum sapidiorem, quæ tamen libidinosa non est, sed est non *libidinosa*. *Ille actus*, inquit Tamburinus, *pariet*

in

in tangente suam delectationem, non quidem illam solam naturalem ex proportione qualitatum; sed aliam propriam individualem. Quid, quæso te, est hæc *individualitas?* Hic vertitur difficultatis cardo. Respondet, hanc *individualitatem* sitam esse in relatione ad mulierem. Distingue delactationem captam ex tactu manus mollis mulieris *specificative*, & ex tactu mulieris *reduplicative* ut mulieris. Hæc *relatio* ad mulierem, ut mulierem, parit, inquit ille, suam individualem delectationem. Non ne differt delectatio, quam percipis ex odore purpureæ rosæ, a delectatione, quam captas ex albo lilio? Adhuc subobscura, & implicata videntur hæc omnia. Si subtilia nimis tibi sunt, & acuta, usus & praxis te plura docebunt. A qua tamen & praxi, & doctrina Tamburiniana Deus te custodiat. Tandem, paucis interjectis, concludit, hanc delectationem non libidinosam esse peccatum veniale. *Omnes actus* (inquit) *tactus, aspectus, allocutio mulieris* .... *si pariant illam delectationem non libidinosam; eaque delectatio assumatur quidem, sed non ad ullam libidinem veneream, solum cum peccato veniali assumetur*. Plurima alia ibidem habet Tamburinus. Ob inventionem mirificæ distinctionis sibi magnopere plaudit. Dolet P. Sanchez hanc ignorasse distinctionem, & confudisse *delectationem non libidinosam* cum naturali. Advertit tamen hanc eidem suboleviffe: Ah! Si viveret, inquit, P. Sanchez de mea interpretatione festive gauderet. Hac quippe admissa, opus minime

nime fuiſſet illa retractatione, qua in *Sum. lib.* 5. *c.* 6. *num.* 12. declaravit, nullam dari materiæ parvitatem in libidine. *Mea interpretatio . . . . ſi viveret* Sanchez, *ei non diſpliceret. Non nemo ſuſpicatur eam retractationem non eſſe Authoris, ſed ſuppoſititiam, vel certe illi involuntariam. Ego huic ſuſpicioni, ſi vera eſt, addo, ſatis fuiſſe Authoris mentem declarare, ut ego conatus ſum, quam illum pronunciare ſua dicta retractaſſe.* Retractavit plurima a ſe ſcripta Auguſtinus, quin ſibi dedecori verterit. At ſimilis retractatio tenebras offunderet ſplendori P. Sanchez, qui in re uxoria illuſtranda cæteris palmam præripuit. Hac eadem diſtinctione interpretatur Tamburinus Decretum Sapientiſſimi Patri Claudii Aquavivæ Præpoſiti Generalis Inclytæ Societatis Jeſu prohibentis docere, dari materiæ exiguitatem in venerea lue. Decretum iſtud, inquit Tamburinus, illis faceſſit negotium, qui meam ignorant diſtinctionem: quoniam confundunt luxuriam cum re venerea. Etiam ne inter luxuriam, & rem veneream diſtinctio aliqua? Scilicet. Hoc diſcrimen ignorarunt priſci Patres, vetereſque Theologi. Sed docti juniores, qui rem Caſuiſticam ad perfectionis metam perduxerunt, ſcite hæc duo diſtinguunt. Hæ ſunt rancidulæ & conſuetæ impoſturæ Rigoriſtarum adverſus doctos benignæ doctrinæ Theologos. Ita ne verò? Audi Tamburinum *loc. cit. num.* 9. Scio *priſcos Authores confundere luxuriam cum re venerea. Sed Nos Recentiores claritatis, & do-*

ctri-

ctrinæ gratia modo dicto distinguimus. Audistin'? Nos Recentiores ea perfusi luce, eaque præditi doctrina, qua caruerunt prisci Authores, *claritatis, & doctrinæ gratia* distinguimus. Tamburinus, ut est acutus, & si methodum, scribendique rationem spectes, nemini Casuistarum juniorum secundus, purpureis rosis, albis liliis, floridis campis suam aspersit orationem, atque distinctiuncularum calamistris luxuriæ putorem a pice venerea sejungere tentavit primus.

VIII. Quorsum digressio adeo prolixa? Ut colligeres primum, quantum adlaborarint, quantum sudorem effuderint Recentiores; quo faverent hominibus nedum avaritiæ, sed etiam luxuriæ ardore perustis: quo viam hactenus incognitam patefacerent delibandi concupiscentiæ sapores absque culpa mortali, & cum sola culpa veniali. Deinceps ut originem casuisticæ laxitatis obiter indigitarem. Siquidem tria delectationum genera, quæ latuerunt priscos Authores, quæque longo studio adinvenit Tamburinus, fuerunt *Nostro* Casuum *Interpreti* errandi occasio. Intelligere haud quivit ille, quî fieri possit, ut rei carnali, & magnopere materiatæ applicari possit metaphysica Scotica distinctio media. Secum quippe ratiocinabatur. Quid amabo est delectatio *hæc non libidinosa*? Naturalis sensitiva? Minime. Libidinosa? Neque. Quid ergo? Non libidinosa. Sed *non libidinosa* mera negatio est, quæ nihil bonis auribus prodit. Hoc devicto ratiocinio, & Tamburini destitutus acumine, aper-

te lapsus in errorem est. Tamburinus quippe declaravit, delectationem *non libidinosam* revocandam ad naturalem esse, sed charitatis gratia membrum istud, a Priscis Theologis ignoratum, excogitavit. Interpres autem *Otto Casaum* hac vice supra Magistrum vexillum erigere voluit. Nihil futilius, is judicavit, quam *per negativam particulam NON* carnalium sensuum oblectamenta explicare. Æstuantem concupiscentiæ sitim per non potum mitigabis, aut restingues? *Positivæ delectationis* vinum propinandum est. At vinum istud prostitutionis erit. Verum habet, nisi antidoto temperetur. Loco igitur particulæ *Non* collocetur *SUB*, & negotium concupiscentiæ confectum est. Tamburinus concedit delectationem *non libidinosam*; ego autem impertior humanæ infirmitati delectationem *sublibidinosam*, seu *subimpudicam*. Inter delectationem enim pudicam, & impudicam excogitavi clarius præ Tamburino tertiam *subimpudicam*. Quæ distinctio sane nova cæteris quoque accomodari vitiis poterit: *Subsuperbia*, *subusura*, *subfurtum*, *subsimonia*, & *sic de singulis*. Obiter postulo, ut explicetur S. Pauli Apostoli textus inquientis ad Galat. 5. *Manifesta sunt autem opera carnis, quæ sunt fornicatio, immunditia, impudicitia &c. . . . qui talia agunt, Regnum Dei non possidebunt*. Impudici ergo, Paulo Judice, ad infernum descendunt. Et *sub-impudici* quo ibunt? Ad Tartara? Obstat præpositio *SUB*. In Cœlum? Impedit *impudicitia*. Quo ergo? In *sub-Gehennam*.

IX.

IX. Indicata laxitatis ſcaturigine, erroneæ doctrinæ ſcandalum auferendum. Sub oculos itaque recurrant Interpretis Caſuum verba. *An reſervatione afficiatur, qui cum Moniali peragat, vel attentet actus ſub-impudicos de ſe veniales, V.G. genas vellicare, mamillas tangere, & ſolum ex pravo affectu, vel ex prava intentione mortales*. Actio ergo eſt impudica, ſed temperata præpoſitione *ſub*. Verum, de voce miſſa lite, actum remque ipſam diſcutiamus. Deliberatus tactus mamillarum mulieris ex genere ſuo peccatum mortale eſt. Quam rationem prodis, ut hoc evincas? Senſum communem omnium Chriſtianorum: inſitum a natura pudorem: auctoritatem Scripturarum: Patrum, & Theologorum conſenſum. Duo priora probatione non egent. Quiſque enim intimo ſenſu, quodam perfundi pudore experitur, dum vel audit ſimilem tactionem in diſcrimen revocari. Ad Scripturas ſanctas, quod attinet, iſtæ vel ipſos aſpectus, & familiaria colloquia vetant. *Virginem* (inquit Eccleſiaſtes cap. 9.) *ne conſpicias, ne forte ſcandalizeris in decore illius. Propter ſpeciem mulieris multi perierunt: & ex hoc concupiſcentia quaſi ignis exardeſcit .... ſpeciem mulieris alienæ multi admirati, reprobi facti ſunt*. S. Paulus Apoſtolus 1. ad Cor. 7. *Bonum eſt homini mulierem non tangere*. S. Hieronymus lib. 1. contra Jovinianum hunc S. Pauli textum his verbis exponit. *Non dicit Apoſtolus, bonum eſt uxorem non habere, ſed bonum eſt mulierem non tangere*,

gere, quasi & in tactu periculum sit, quod qui illam tetigerit, non evadat: nempe quæ virorum pretiosas animas rapit, & facit adolescentium evolare corda. Alligabit quis in sinu ignem, & non comburetur? aut ambulabit super carbones ignis, & non ardebit? Quomodo igitur qui ignem tetigerit, statim aduritur: ita & viri tactus & fœminæ sentit naturam suam, & diversitatem sexus intelligit. Narrant & Gentilium fabulæ Mithram, & Erichthonium vel in lapide, vel in terra de solo æstu libidinis esse generatos. Unde & noster Joseph, quia tangere eum volebat Egyptia, fugit ex manibus ejus, & quasi ad morsum rabidissimæ canis, ne paulatim virus serperet, pallium quod tetigerat, abjecit.

X. Si Scripturæ sanctæ adeo severe prohibent vel ipsos frequentes aspectus, & familiaria colloquia mulierum, quo, amabo te, rigore prohibebunt genarum vellicationes, & vicinarum partium tactus? S. Apostolus Paulus, Hieronymo interprete, quemcumque fœminæ tactum vetat, ut periculi plenum, quanto non damnabit rigore fœminei pectoris tactionem? Sed quod ad rem nostram propius accedit, est, quod Divinæ Scripturæ gravissime jubent, ut mulieres ubera abscondita deferant. Isajas *cap.* 3. inquit: *Erit pro crispante crine calvitium, pro fascia pectorali cilicium*. Item Jeremias cap. 2. *Numquid obliviscetur Virgo ornamenti sui, aut sponsa fasciæ pectoralis suæ?* Fascia hæc strophium etiam vocabatur, ut advertit Nonnius. Ejusdem usus

erat,

erat, Hieronymo teste, ut nuda pectoris verecunde tegerentur, & ne papillæ nimis turgerent. *Hinc* (inquit P. Albertus de Albertis in Paradox. Moral. disp. 3. cap. 1. §. 1. *sine fascia, aut zona mulier pro impudica, vel certe non Virgine habetur; quod nullum certius argumentum impudicitiæ sit in fœmina, quam impudentia. Impudentia autem nulla major in illa, quam mamillas exertas ostendere.*

XI. Patres omnes pectoris muliebris nuditatem tanquam impudicitiæ argumentum execrantur. Tertullianus non modo hanc fœminarum impudentiam diris devovet; sed morem, & consuetudinem, quam in tantæ corruptelæ patrocinium jactant Recentiores, omni argumentorum genere convellit, exploditque *lib. de veland. Virg. cap. 16. Consistit defensio nostræ opinionis secundum scripturam* (audiant Casuistæ) *secundum naturam, secundum disciplinam. Scriptura legem condit, natura contestatur disciplinam. Cui ex his consuetudo opinionis prodest, vel qui diversæ sententiæ color est? Dei est scriptura, Dei est natura, Dei est disciplina. Quidquid contrarium est istis, Dei non est. Si scriptura incerta est, natura manifesta est, & de ejus testimonio scriptura incerta non potest esse. Si de natura dubitatur, disciplina quid magis Deo ratum sit, ostendit. Nihil est illi carius humilitate, nihil acceptius modestia ... oro te sive mater, sive soror, sive filia virgo, vela caput. Si mater propter filios, si soror propter fratres, si filia pro-*

propter patres . Omnes in te ætates periclitantur .... sed & vos admonemus alterius pudicitiæ mulieres, quæ in nuptias incidistis, ne sic a disciplina velaminis exolescatis, ne quidem in momento horæ, ut quia rejicere illam non potestis, alio modo destruatis, neque tectæ, neque nudæ incedentes. Mitris enim & lanis quædam non velant caput, sed colligant a fronte quidem protectæ, qua proprie autem caput est, nudæ. Aliæ modice linteolis, credo ne caput premant, nec ad aures usque demissis crebro tenus operiuntur .... Sciant quia totum caput mulier est. Limites, & fines ejus eousque porriguntur, unde incipit vestis. Quantum resoluti crines occupare possunt, tanta est velaminis regio, & cervices quoque ambiantur .... Judicabunt vos Arabiæ fœminæ Ethnicæ, quæ non caput, sed faciem quoque ita totam tegunt, ut, uno oculo liberato, contentæ sint dimidia frui luce, quam totam faciem prostituere. Plurima alia, quæ ibidem habet Tertullianus, missa facio.

XII. Clemens Alexandrinus lib. 2. Pædagog. cap. 2. *Nullo modo permittendum est mulieribus, ut nudam aliquam corporis partem offerant viris, ne ambo prolabantur.* S. Hieronymus Epistola ad Demetriadem. *Illa tibi sit pulchra, illa amabilis, illa habenda inter socias, quæ se nescit esse pulchram, quæ negligit formæ bonum: & procedens ad publicum, non pectus, & colla denudat, nec pallio revoluto cervicem aperit: sed quæ celat faciem, & vix uno oculo, qui viæ necessa-*
rius

rius est, *patente ingreditur*. Cypriani, Basilii, Augustini, aliorumque Patrum testimonia sileo. Nemo illorum muliebris pectoris tactus vel meminerunt, quod sit actio natura sua nimium turpis. Quemcumque tactum vel manus mulieris, necessitate sublata, damnant, ut tentationis incitamentum, sicut scribit Hieronymus *Epist. de Suspect. contuber*. *Dabit tibi barbatulus quilibet manum, sustentabit lassam, & pressis digitis aut tentabitur, aut tentabit*. Iterum acriter invehitur in scopulosam illam muliebrem nuditatem, vanitatisque illicium. *Caliga quoque ambulantis nigella, ac nitens stridore ad se juvenes vocat. Papillæ fasciolis comprimuntur, & crispanti cingulo angustius pectus arctatur. Capilli vel in frontem, vel in aures defluunt. Palliolum interdum cadit, & quasi videri noluerit, celat festina, quod volens detexerat*.

XIII. Ex his Scripturarum, & Patrum testimoniis hanc conficio argumentationem. Scripturæ Divinæ, Sanctique Patres damnant in fœminis exquisitum, vanumque ornatum, qui modestiæ, & pudoris confinia transiliat. Damnant tanquam prostitutionis fomentum colla, & pectus denudare. Improbant istarum aspectum. Ergo severiori jure execrantur contactum. Respondet P. Lessius *lib.* 4. *cap.* 4. *dub.* 14. *n.* 112. Scripturas, & Patres detestari, ut gravis scandali plenum, ornatum illum adeo immodestum, ut *si quis uteretur veste adeo tenui, vel ita conformata, ut per eam pudenda non satis tegerentur*. Næ egregium in-

interpretamentum! Alii Probabilistæ respondent, præfata omnia improbari a Scripturis, & Patribus ut peccata venialia, secus ut mortalia. Hoc inane commentum his verbis labefactat Dionysius Carthusianus *tom.... opusc. in director. vitæ Nobil. ar.* 14. *Sancti Patres, & gloriosi illuminatissimique Doctores contra ornatum exquisitum, curiosum, superfluumque vestitum tam rigorose non scriberent, nisi in eo mortalem culpam existere judicassent. Venialia quippe peccata talem reprehensionem, & condemnationem non promerentur ... Denique Apostolus jubet*: Mulier debet habere velamen super caput suum propter Angelos, *idest Sacerdotes, & Clericos, spiritualesque viros, ne cadant per eam.*

XIV. Sed missis Patribus, & Scripturis, argumentationem factam confirmare lubet auctoritate recentium Probabilistarum. Convenit penes omnes, muliebris pectoris nuditatem, si præter consuetudinem sit, peccatum lethale esse. Omnes mortalis flagitii damnant mulierem illam, quæ in Civitatem quampiam hunc abusum scandali plenum inveheret prima. Ergo potiori jure mortalis sceleris fontem declarant, qui longe graviorem corruptelam, qualis est fœminei pectoris tactio, introducit. Omnes ad unum fatentur, tactum potentius, efficaciusque, præ solo aspectu concupiscentiam provocare. Ergo, si fatentibus insignioribus Probabilistis omnibus, peccant mulieres, nisi consuetudo excuset, visenda efferentes ubera; enormius peccant eadem tangenda

præ-

præbentes. Quid ad hæc? Obtinetne consuetudo alicubi similia (pudet enim tam sæpe partes illas appellare) tangendi? Nemo id affirmabit. Ergo luculentissimum est, ipsorum Probabilistarum consensu, peccare mortaliter qui talia peragit.

XV. Hactenus argumentationibus extrinsecus arcessitis laxam refutavi opinionem. Propius nunc illam convellere juvat. Duo spectanda in quaque actione: natura, & finis. Et ad primum quod attinet, talium partium tactus natura sua magnopere delectabilis est. Concors est omnium Medicorum, & quod plus est, earundem mulierum sententia, hunc tactum vehementer libidinem accendere, tum in muliere tacta, tum in homine tangente. Intimam ex earundem partium qualitate rationem arcessitam latius exponere pudor vetat. Si finem istius actionis spectemus, evidentius malitia apparet. Partes istæ non ad tactum, sed ad lactandum infantes institutæ sunt. Neque tactus iste arbitrarius, nulla premente necessitate, dirigi in finem honestum potest. Vultus nuditas, ut mutuo dignoscantur personæ permissa est. Osculorum usus alicubi obtinet in reciprocæ benevolentiæ testimonium. Eodem pertinere tactus manus potest, vel ad sustinendum lassum debileque brachium. Et tamen vel ipsum manus muliebris tactum in discrimen laxiores Casuistæ revocant, docentque, hunc tactum ex sola levitate esse peccatum veniale, etiam si nulla adsit delectatio impudica, ut advertit Cardenas *tract. 5. disp. 45. cap. 3.* Tactus autem pectoris, nullus, præter volu-

luptatem impudicam, honestus finis. Quid, quod ipse Interpres fatetur tactionem ejusmodi impudicam esse; ejusque impudicitiam temperat addendo præpositionem *sub*. Ergo delectatio hunc tactum consequens est impudica. Dicat nunc nobis, unde didicerit ipse lineas designare, & fingere tactum *impudicum* inter & *pudicum* ? Unde libram acceperit adeo exactam, qua delectationis istius gradus veniales, seu leves ponderare, & secernere a mortalibus valeat? Difficilior sane est lineæ istius designatio, quam linea depicta ab Apele super Prothogenis lineam. Tandem quicumque gravi mortalis culpæ periculo sese committit, lethaliter peccat. Atqui tactus ejusmodi gravissimi periculi ultra progrediendi, tam respectu personæ tangentis, quam alterius patientis tactum, plenus est. Ergo quicumque illum deliberate peragit, vel patitur, lethaliter peccat. Probo secundam propositionem. Delectatio subimpudica consequens ejusmodi tactum, natura sua lubrica abripit in gravem delectationem. Ex alia parte in hominis captantis delectationem potestate constitutum non est præfigere lineam magnitudinis, aut parvitatis, ultra quam indomita concupiscentia non transiliat. Idque pluribus, si opus esset, exemplis confirmari posset. Velociter per glaciale clivum descendenti, liberum ne est, lineam designare certam, ultra quam cursus non progrediatur? Porro appetitus sensualis per lubricum clivum concupiscentiæ ita celere ad venerea percurrit, ut aliquando vel nolentem in dispendium seminis præcipitet.

Er-

Ergo, quicumque præfato tactu in tantum periculum deliberate se conjicit, peccat mortaliter.

XVI. Quid quod ipsæ mulieres hominum infirmitatis, & propensionis consciæ, partes illas visendas offerunt, quod ad placendum idoneas, & ad homines demulcendos, sibique devinciendos dignoscant. Natura superbæ sunt, & cum non habeant nec plausum litterarum, nec militarem fortitudinem, nec civilem potestatem, nec Præfecturas, aliosve gradus, unde superbire, & extento incedere collo possint, eo studia sua collineant, ut homines illiciant, irretiant, sibique subjiciant. Porro, ut sunt in arte hominum dementandi vaferrimæ, & experientia norunt præfatam nuditatem, & eo magis tactum, vi pollere efficacissima ad homines emolliendos; idcirco pectora etiam frigidissimo hyeme visenda ostentant: & quamvis plures ultra progredi prorsus respuant; attamen, quia impotenti ardore deperiri cupiunt, suspici, appeti: ut huic genio litent, frigoris tormenta spernunt, pudoris, verecundiæ, atque modestiæ limites infringunt, rei familiaris jacturam faciunt, latera arctant, ut pectus turgeat, utque his lenociniis, & præstigiis homines excantent. Perdoctus P. Michael Elizalde, Tamburini, Terilli, aliorumque Casuistarum accerimus refutator, plura adversus hanc mulierum nuditatem scribit, quibus missis, hæc pauca transcribo, quæ licet scopum nostrum directe non attingant, tamen apprime declarant, quanto mulieres ob scandalum, quod præbent, pe-

periculo obnoxiæ sint. Inquit ergo *lib.* 8. *p.* 5. §. 9. „ Olim quidem ego cum doctissimo Quiz de „ Montoja, & aliis, existimabam, plures mulie„ res, quam viros salvari, ex pari numero; „ quia nec Magistratus, nec Præfecturas gerunt, „ neque alia, propter quæ, mult i homines pe„ reunt. At postquam illam mulierum vanitatem, „ & superbiam, hominibusque placendi maxi„ mum appetitum, & inde captam gloriam con„ sideravi, plurimum dubitare cœpi: & ipsæ sæ„ pe suo luxu, vestiumque profanitate, & Ma„ ritis, & Reipublicæ exitii caussa maxima esse „ solent. Si igitur, ut dicebat Hieronymus, „ quisquis aliquid ita facit, ut videatur ab homi„ nibus, Scriba est, & Pharisæus: istæ quid erunt, „ quarum hoc fere est unum negotium, ut bene „ videantur, ac placeant, & quantum ipsæ pos„ sunt, opere ipso moveant, illiciant, impel„ lant, & sic triumphent? „ Porro si lethaliter mulieres Patrum & graviorum Theologorum consensu delinquunt ubera conspicienda deferentes: eo sane gravius, certiusque peccabunt, si eadem tangenda præbeant, quo efficacius aspectu ad venerem tactus incitat. Immo, ne rem certissimam disputando dubiam efficiam, etiamsi vel ob consuetudinem, quam ego voco corruptelam, vel ob alia momenta uberum nuditas culpa careret, tamen earundem deliberata contrectatio omnium, non Patrum modo, & Theologorum, sed Probabilistarum consensu lethaliter criminosa est.

XVII.

XVII. Perſpicua ſunt, & luculenta; quæ diximus: evidentiora vero, atque graviora, quæ nunc ſubjicimus. In morum controverſiis non rerum natura tantum, ſed omnes vel minutæ circumſtantiæ, quæ illam comitantur, magnopere ſpectandæ. Si abſolutus mammarum tactus genere ſuo mortalis eſt, quid ſi aliis lenociniis, & illecebroſis blanditiis ſit aſſociatus? Quis tum a graviſſima malitia depurgabit? Atqui reapſe noſter Caſuum Reſervatorum *Interpres* in exemplar venialis noxæ non ſimplicem proponit tactum, ſed aliis præviis oblectamentis, & voluptatibus aſperſum, paratumque exhibet. Inquit ergo: *qui cum Moniali peragit actus ſubimpudicos de ſe veniales V. G. genas vellicare, mammillas tangere*. Singula diſpiciamus. Vis illius verbi *vellicare* expendenda eſt. *Vellicare* hic idem valet, ac blandiri, permulcere, ſuaviter irritare. vulgo *pizzicare*, *accarezzare*. Quærunt Theologi, ut dictum eſt, num vellicare manum, pedem, aut digitos torquere mulieris, peccatum lethale ſit? *Interpres* noſter ultra pergit, & genas ipſas, quæ ſunt & venuſtior, & nobilior corporis pars, vellicandas, blandiendas, permulcendas proponit. Genarum vellicationi conſociat mamillarum contrectationem. Si hæc *diviſive* venialia ſunt, etiam *collective*, & *copulative*, ut illius tertio monito ſupra relato vidimus, venialia erunt.

XVIII. Sed tandem potiſſimam iſtius ſententiæ particulam expendamus. Ejuſmodi ſubimpudicitia exercendane eſt cum meretricula, cum

uxo-

uxorata? Minime. Qua cum ergo? Cum Virginibus Christo Jesu in conspectu Ecclesiæ solemni ritu desponsatis, quæ, ut illibatum castitatis florem sartum tectumque custodiant, perpetuo se includunt carcere, & Virginalia ubera sacro velo abscondita, laneisque compressa, oculorum procacitati subducunt. Et Casuum Reservatorum *Interpres* docere libro typis edito non erubescit, absque lethali flagitio licere Christianis istarum Virginum genas vellicare: simulque discerpto, seu contempto hoc velo, sacrilegas protendere manus ad earundem ubera tangenda? Quis hæc audit, & non perhorrescit? Quid, si Judices atque Custodes Virginum Vestalium, quarum aut alloquium, aut familiarem aspectum severo plectebant supplicio, tam propudiosa de consacratis vero Deo Virginibus commenta audirent? Valeant nunc Caramuel, Diana, Tamburinus, & laxioris Casuisticæ scientiæ Petroni. Cedo. Auderes ne solo sermone pudoratis Virginibus narrare, quæ typis edidisti? Et quod nec loqui licet, opere complere permittis citra gravem culpam? Cedo alterum. Si sacratæ Deo Virgines tumentia ubera conspicienda ostentarent, a crimine ne easdem absolveres? Nam si Patres & graviores Theologi, vel in ipsis mulierculis tantum scandalum damnant, ut ostendimus; non puto Casuistas illud licitum, & tanquam manifestum castitatis votæ monumentum Monialibus asserere. Quod si Virgines consecratæ, ne peccent, oculis hominum sua ubera occultare tenentur;

quod

quod scelus non perpetrabunt, qui in thesaurum hunc absconditum manus intrudere sacrilegas ausint? Verum loquatur Hieronymus, qui Sabinianum Diaconum Sanctimonialis Monasterii Bethleemitici procacem amatorem hoc pacto increpat: *Paveo miser, & tam mente quam corpore perhorresco ponere tibi volens ante oculos tuos opus tuum. Tu inter ostia quondam Præsepis Domini, nunc Altaris, amatorias Epistolas fulciebas, quas postea illa miserabilis, quasi flexo adoratura genu inveniret, & legeret. Et stabas deinceps in choro psallentium & impudicis nutibus loquebaris. Proh nefas! non possum ultra progredi. Prorumpunt lacrimæ, antequam verba, & indignatione pariter ac dolore in ipso meatu faucium spiritus coarctatur. Ubi mare illud eloquentiæ Tullianæ? ubi tumens fluvius Demosthenis? Nunc profecto muti essetis ambo, & vestra lingua torpesceret. Inventa est res, quam nulla eloquentia explicare queat. Repertum est facinus, quod nec mimus fingere, nec scurra ludere, nec Attellanus possit effari*. Non me fugit Sabinianum præter impudicos aspectus, quos detestatur Hieronymus, quid scelestius cum Virgine perpetrandum animo voluisse. Sed quis Virginis genas vellicabit, permulcebit, simulque ubera ejusdem tanget, & Sabinianus sacrilegus non erit? Quid, quod si res penitius spectetur, *Dissertatoris* nostri doctrina pejor est Sabiniani facinore. Aspectus, & tactus impudicos Sabinianus attentavit. At non negabat ejusmodi esse

pec-

peccata. Sensu, non mente peccavit. Si declamat Hieronymus adversus reum peccata confitentem, quæ non detonaret, si nostro viveret sæculo, adversus Casuum Reservatorum *Interpretem*, qui subimpudicos uberum sacratæ Virginis tactus a crimine purgat, versuta unaque crassa additione unius præpositionis *SUB*? Impudicas dixerunt mamillarum contrectationes Prisci Patres. Nos Recentiores, inquit *Casuum Interpres*, sub-impudicas illas appellamus. Idcirco a mortali culpa innoxias asserimus.

XIX. Dolebit fortasse Casuum Dissertatori, quod declamatorio stylo causam agam. Sed injuria. Doctrinam ille vulgavit non disputandam, sed damnandam, execrandamque. Stylo ne æquabili, & blando veneris lutum versabimus? Tamen si velit, ut pressius, & paucioribus rem perstringam, votis illius fiet satis, evincamque laxissimam opinionem prædamnatam ab Ecclesia esse. Ubinam? In sequenti propositione, quam anathemate confixit Alex. VII. estque in ordine 40. *Est probabilis opinio, quæ dicit esse tantum veniale osculum habitum ob delectationem carnalem, & sensualem, quæ ex osculo oritur, secluso periculo consensus ulterioris, & pollutionis.* Animadvertas velim in hac proscripta propositione, ideo addita esse hæc verba *ob delectationem carnalem*, quia oscula præberi possunt, & sæpe præbentur in mutuæ benevolentiæ argumentum, & alicubi vim obtinent innoxiæ consuetudinis Patriæ. Contra muliebrium mamillarum contrectatio genere suo car-

carnalis est. Nullum præter carnalem finem spectat. Dicentne eruditi Juniores, alicubi tactum mammarum in more casto positum esse? Negabunt ne oscula valde eminus natura sua, quam mamillarum tactus venerem commovere? Accedit, quod delectatio carnalis & sensualis propositionis damnatæ, licet juxta communem sensum pro libidinosa accipiatur; tamen cavillari quis posset, delectationem carnalem ob naturalem carnis, & sensualem ob sensus contactum nuncupari: Ergo delectatio *impudica* clarius libidinis malitiam prodit. Particula *sub* minuit, at non extrahit ab impudicitiæ genere, *delectationem impudicam*. Si præpositio *sub* tanta vi polleret, ut contrectationem mammarum a gravi flagitio defæcaret, omnes impudicitiæ cum Virgine peractæ excusari a gravi culpa possent præter fornicationem, & pollutionem, dummodo absit prava affectio. Damnavit Ecclesia *Probabilisticam opinionem* excusantem a mortali crimine delectationem carnalem osculo perceptam, etiam secluso periculo ulterioris consensus. Ergo præjudicavit, prædamnavitque laxiorem *Dissertatoris* opinionem excusantem a lethali scelere delectationem captatam ex vellicatione genarum & simultaneo mamillarum tactu. Delectatio propugnata ab *Interprete* sacrilega est, quia cum persona sacra peracta: Simplex illa ab Alexandro proscripta. Demum *Probabiliter* tantum propositio damnata a mortali culpa vindicabat carnalem osculi delectationem; *Casuum Interpres* tanquam senten-

tiam extra disputationis aleam constitutam vendicat delectationem mamillarem: illam in exemplum proponit culparum *de se* venialium: Qui cum Moniali attentat *actus sub-impudicos E. G. genas vellicare, mamillas tangere*. Clarius ergo, severiusque vi ratiocinii manifesti damnata est hæc *Casuum Dissertatoris* opinio.

XX. Quid, quod vel ipse P. Dominicus Viva damnatarum propositionum æquo benignior interpres in proscriptæ thesis commentariis *n.* 1. narrat Clementem VIII., & Paulum V. jussisse denunciandos esse Fidei Quæsitoribus asserentes in osculis, & tactibus absque prava intentione ob delectationem carnalem habitis, non contineri lethale crimen. Refert ibidem, P. Thomam Sanchez retractasse suam laxam opinionem de materiæ parvitate in re venerea. Quam retractationem, aut suppostitiam, aut invitam asserit Tamburinus, ut supra vidimus. Hæc sunt verba P. Viva *n.* 1. *Sanchez cum communissima D.D. ostendit, osculum ob delectationem carnalem habitum, nec non amplexus, & tactus esse mortalia; adeo ut Clemens VIII. & Paulus V. jusserint denunciandos esse Inquisitoribus Fidei asserentes in illis non contineri crimen lethale*.

XXI. Duo alia meditanda obiter exhibeo, ut scandalum gravissimum putridæ doctrinæ deprehendas. Primum, quod Dissertator in scriptiuncula foliorum quatuor hanc *subimpudicam* doctrinam evulgaverit. Si Casuista in aliquo Theologico cursu similia scripturiret, erraret utique: at er-

error utpote in aliquo magno inclusus volumine, non adeo noxius populo esset. In libello autem omnibus pervio, & quasi unico oculorum ictu legendo, tantum propinare venenum, scelus videtur undequaque gravissimum. Alterum, quod delicti gravitatem auget, est, quod erroneam hanc doctrinam præter institutum intrudere voluit. Siquidem in exemplum peccatorum venialium adducere poterat aliqua verba minus cauta, aut aliquem jocosum manus tactum. Hæc ad summum, rei explicandæ causa, producenda fuissent. Quorsum igitur in exemplum protulit venialium culparum, vellicare sacrarum Virginum genas, & tangere mamillas? Nulla istius exempli necessitas. Exempla opportuna præstò aderant. Nemo Casuistarum vel laxissimus quid simile, ut mox dicam, commentus est. Cur itaque exemplum istud in scenam? Temporum ratio, reponere fortasse Interpres poterit, id magnopere poscebat. Rigoristarum factio hac tempestate augetur in dies. Opiniones austerissimas evulgat in qualibet materia, præcipue usuræ, cupiditatis, & concupiscentiæ. Hæ affectiones duæ sunt, quæ maxime torquent genus humanum. Nisi usurarum rigor laxetur, & moderatæ usuræ permittantur: nisi concupiscentia vehementer pruriens, atque ardens temperetur aliquibus *subvoluptatibus*, *subimpudicitiis*; impedimento sunt, quominus Christiani ad Sacramenta accedant. Et quod revera ita se res habeat; eruditissimus quidam nostrum testatur, in amplissima Europæ Civitate Christianos

 in

in Paſchate, paucis exceptis, a Sacramentis arceri. Ut igitur Sacramentorum frequentia vigeat, & Rigoriſtarum Schola decreſcat, & quoad fieri poteſt, evaneſcat; quo illi auſteriores, eo nos benigniores opiniones cudamus oportet. En tibi reſeratum arcanum, cur in exemplum peccatorum venialium protulerim genarum Virginum vellicationem, & mammarum contrectationem. Quid aliud reſpondere Interpres queat, non video.

XXII. Illud nunc eſt reliquum, ut videamus, utrum Interpreti noſtro faveant ſaltem juniores Probabiliſtæ? Quod antequam præſto, ſciendum, *Interpretem* noſtrum a viris gravibus admonitum fuiſſe, ut evulgatam laxiſſimam, & *ſubimpudicam* opinionem retractaret. At ille loco honeſtæ & chriſtianæ Palinodiæ Apologeticam adornavit Epiſtolam lingua Italica ſcriptam ad ſuum amicum Theologum, cui hæc præſcribit: *Mando a V. S. Reverendiſs. l'occluſa lettera contenente il mio ſentimento intorno al conſaputo caſo* (vellicare genas, tangere mamillas &c.) *acciocchè ella poſſa prevalerſene, moſtrandola a chi, e come la ſua ſaviezza giudicherà opportuno*. Sincere perſtringam omnia argumenta, quæ in ſuæ opinionis præſidium Interpres allegat. Primum opponit, diſſertationem ſuam, non a publicis modo Reviſoribus, verum etiam a pluribus aliis Theologis, antequam ederetur, fuiſſe recognitam, probatamque. 2. Elapſum fere annum eſſe, a quo in lucem prodiit, hocque tempore Confeſſarios Sæculares,

lares, & Regulares, Parochos, aliosque altioris subsellii Ecclesiasticos viros eamdem legisse, quin aliquis quidpiam mussitaverit. 3. Errori obnoxium se fatetur, at facile, subdit, non est, se reipsa in hac dissertatione errasse, quoniam 24. annorum spatio audiendis Confessionibus operam navavit sedulam, itemque annos octo e cathedra docuit Moralem Theologiam, præter privatum studium, in quod incubuit. Hæc sunt argumenta a *priori*, & ex intimis causæ visceribus eruta. 4. In sui patrocinium adducit Cajetanum *Verb. impudicitia*, Navarrum *in Manual. cap.* 14. *n.* 42. Thomam Sanchez *de Matr. lib.* 9. *disp.* 46. Bonacinam *de Matr. q.* 4. *punct.* 9. *n.* 11. Filliucium *tract.* 30. *num.* 200. Thomam Tamburinum *lib.* 7. *in Decal. cap.* 8. §. 2. Bassæum *Verb. Impudicitia*, Reinffestuel *Theol. Moral. tract.* 9. *diff.* 4. *q.* 7. *n.* 73. Hi Theologi omnes, inquit, duobus exceptis, suam sententiam extendunt ad tactum mamillarum. 5. Nec refert, quod laudati Theologi *Monialium* non meminerint, quoniam quod ubera tangenda sint Monialium, aliarumve mulierum, naturam tactus non immutat, sed dumtaxat sacrilegii speciem adjicit. 6. Interpres vocat tactus ejusmodi non impudicos, sed subimpudicos, quoniam extrinsecus impudicitiam non præferunt, ut tactus verendorum. Postremo admonet, ut serio legatur tum dissertatio, tum aliud suum itidem opusculum inscriptum *Praxis Tribunalis Pœnitentiæ*. 7. Si hæc præstiteris, concludit, maturam prudentemque sententiam

 ro-

rogabis, quin notam subeas aut temeritatis, aut inhumanitatis in aliorum doctrinis improbandis.

XXIII. Examen nunc recensitæ Apologiæ instituendum. Et primum ad argumenta tum a Censorum publicorum, tum a domesticorum Theologorum recensione, & approbatione arcessita, quod reponam non habeo. Ad cæteras demonstrationes deductas ex praxi, & experimento audiendi Confessiones Fidelium *viginti quatuor* & amplius annos, & quindecim quidem in perampla Civitate, atque octo interpretandi e Cathedra Morum Theologiam, similiter nullum repono verbum. Sunt enim hæc argumenta adeo festiva, & sapida, ut lectorum quisque valet eadem degustare, & ligurire, saporisque judicium ferre. Ad Theologorum ergo examen ego accedo. Istorum nemo unus Interpreti favet. Quid? Erroneæ causæ accedit ne etiam mala in testium allegatione fides? De interiori animo, & intentione, quam piam, rectamque habuisse Interpretem, sentire nos convenit, quæstio nulla. Sed quantum ex facto, mox demonstrando, constat, aut mala fides, aut inscitia in laudandis præfatis Theologis evidentissima est. Quod, ut evincam, singulorum verba transcribam, a primo initium ducendo.

CA-

CAJETANUS

Verbo Impudicitia.

XXIV. „ Scito, non esse simile de tactu, & vi-
„ su. Delectari enim in visu pulchræ mulieris
„ nullum peccatum est, nisi *ociose*, aut ad con-
„ cupiscendum videatur. Et ratio diversitatis
„ est, quia tactus suapte natura ordinatur ad
„ concubitum, visus autem minime. Hinc enim
„ fit, ut consentire in delectationem sensibilem,
„ *quæ est secundum tactum*, sit consentire in de-
„ lectationem veneream. Voluntarie autem de-
„ lectari de persona quacumque pulchra visa;
„ licet non sit venereum secundum genus suum,
„ potest tamen, & facile fieri venereum ex affe-
„ ctu videntis illecto, & tentato. „ Nec verbum ullum aliud, hoc ab Interprete citato loco, Cajetanus habet. Porro non modo tactus mamillarum non meminit, sed principia constituit, quæ evidenter erroris plenam revincunt *Interpretis* opinionem. De visu, inquit Cajetanus, pulchræ mulieris potest quis delectari, nisi ociose fiat, sed prout humanæ societatis conditio fert: Quamquam autem visus ejusmodi genere suo non sit venereus, cum ad distinguendas, cognoscendasque personas sit institutus: tamen facile libidinosus evadit, si ob curiositatem, & affectum intendatur. Tactus ratio omnino diversa est. Delectatio sensibilis istius actus non alio tendit,

quam in generationem; ergo mortalis. Hanc doctrinam fusius Cajetanus explicat 2. 2. *qu.* 154. *art.* 4. Nullibi vero, vel in questionem vocat, mammarum tactum esse peccatum mortale; sed ut certum habet, suaque doctrina evincit, eo quod delectatio talis tactus natura sua in generationem tendat.

MARTINUS NAVARRUS

In Manuali cap. 14. *num.*42.

XXV. Pluribus in locis Doctor hic sermonem habet de tactibus mulieris. Materiam hanc fuso calamo versat *dist.* 1. *de pœnit. cap. si cui, & in Manual. cap.*16. Nullibi, nisi oculi me fefellerint, tactus uberum excusat a mortali, quin nec ejusdem meminit. Solum in *cit. Man. cap.* 14. ubi præceptum honorandi parentes exponit, præter institutum, de isto tactu loquitur. Si quidem num. 32. definitionem occasionis prodit his verbis: *Occasio faciens alterum peccare .... definiri potest esse omnis, & sola illa, quæ est scandalum activum mortiferum, hoc est, quod qui eam dat, mortaliter dando peccat*. Et post prolixam istius occasionis expositionem *numer*. 42. narrat per transennam, casum ejusmodi. *Diu, multumque dubitavi, an esset talis* (occasio) *illa, quam quidam Sacerdos ante triginta annos mihi confessus fuit, se dedisse admovendo, jocoso honestoque amore, absque mala intentione, manus honestæ cu-*

cujusdam mulieris pectori, & ejusdem mamillas tangendo. Cujus decisionem nunquam hactenus affirmare sum ausus: nunc autem dico, mihi videri eam non esse talem, quia nulla pars prædictæ definitionis eam comprehendit, quando tactus ille ex sua natura non tantum incitat ad peccatum mortale, nec quasi semper mortaliter peccare faciat personas, quæ sunt ejusmodi qualitatis, quando, ut dixi, jocose fit: Quamvis si serio fieret, aliud dici deberet. Hactenus Navarrus, nec verbum aliud habet.

Quid ex his *Interpretis* nostri opinioni favet? Jocosum, & fortuitum mamillarum tactum a Sacerdote peractum Navarrus describit. De hoc jocoso tactu *diu multumque dubitavit*, esset ne mortalis occasio. Hoccine tibi patrocinatur? Addit: *Cujus decisionem nunquam hactenus affirmare ausus sum*. Triginta annorum spatio (sex supra 24.) aqua hæsit Navarro super hoc casu tactus jocosi, & præter intentionem. Post tam diuturnam meditationem inquit: *Nunc autem dico, mihi videri eam non esse talem, quia nulla pars prædictæ definitionis eam comprehendit*. Definitio, quam Navarrus *cit. num.* 32. est occasionis serio, & *cum intentione aut principali, aut minus principali inducendi ad peccatum mortale* datæ. Nulla pars, inquit Navarrus, istius definitionis convenit mamillarum tactui jocoso, & absque ea intentione peracto. Et ad hoc quod attinet, verum dicit. Est ne hic quidquam, unde præsidium arripere *Interpres* queat? Conclusionem

nem Navarri repetamus. *Quando, ut dixi, jocose fit: quamvis si serio fieret, aliud dici deberet.*

Non modo itaque Navarrus Interpreti non adhæret, sed ejusdem opinionem prorsus improbat, ejusque aut malam fidem, aut oscitantiam damnat. De casu fortuito, quem Navarrus proponit, triginta dubitavit annos; & Interpres hinc arripit regulam generalem absolutamque? Navarrus loquitur de tactu jocoso; & Interpres absolute, & indefinite quemcumque tactum comprehendit? Tandem *Interpres* noster in laxitatis complementum, a nemine excogitatum, in exemplum peccatorum venialium absolute, & indefinite, & tanquam veritatem certissimam extra disputationem constitutam, profert, *vellicare genas, & tangere mamillas sacrarum Virginum.*

P. THOMAS SANCHEZ

De Matrim. lib.9. disp.46. num.10.

XXVI. „ Si amplexus, & oscula, & tactus „ hujusmodi non omnino turpes, & impudici, „ solum habeantur joco, causa vanitatis, vel „ levitatis, vel alia simili, absque delectatione „ venerea, & si inde consurgat, ea repressa, non „ excedunt culpam venialem, *quia censetur par-* „ *vitas materiæ* . . . . *Et idem dicit Navarrus* „ *summa latina cap.*14. *num.*42. *vers.*19. *de ta-*

„ *Etu*

„ *ctu mamillarum fœminæ habito a viro jocose,*
„ *& absque alia prava delectatione. Quia turpiores tactus sunt oscula, & amplexus, ut docet Gregorius Lopez lib. 1. verbo Confc. tit. 14. par. 2. Quod bene intelligit Navarrus eo c. 14. num. 42. versic. 19. dummodo sint tactus illi inter personas, quæ inde ad peccatum mortale non incitentur.* „

Tametsi P. Sanchez fibulas laxavit in hac materia, & hoc ipso loco *num.* 9. docuit cum eodem Navarro, dari in delectatione venerea parvitatem materiæ, quam sententiam, aut vi, aut sponte retractavit; tamen non eo laxitatis lapsus est, ut a peccato mortali purgaverit tactum mamillarum fœminæ, nedum Virginis sacratæ. Solummodo ergo sententiam Navarri exscribit de tactu, *joci & levitatis* causa peracto: Immo ex Gregorio Lopez addit, dictum Navarri intelligendum esse, *dummodo sint tactus illi inter personas, quæ inde ad peccatum mortale non incitentur*. Quales essent illæ, quæ, ut scribit Hieronymus *Epistol.* ad Heliodorum, *laxis uberum pellibus, & arata rugis fronte, antiquum referentes mammæ lallare, congeminant*. Sanchez ergo tantum exscribit opinionem Navarri, eamque ex Lopez coarctat ad personas, quæ ex tali tactu non incitentur ad peccatum mortale.

MAR-

MARTINUS BONACINA

De Matrim. quæst. 4. punct. 9. n. 11.

XXVII. „ Quæres secundo, utrum levis ta-
„ ctus manuum, vel pedum fœminæ, aut velli-
„ catio, aut digitorum intorsio sit peccatum
„ mortale. Respondet Sanchez .... regulariter
„ loquendo non esse peccatum mortale. Nam
„ hujusmodi tactus potius fiunt ex levitate, &
„ joco, quam ex delectatione venerea. Ob id
„ Navarrus, & Filliucius a mortali excusant vi-
„ rum, qui fœminæ mamillas *jocose* attingit abs-
„ que prava delectatione. „ Bonacina refert sen-
tentiam Navarri, & Filliucii de tactu jocoso, ut explicatum est, & nec verbum habet, quod *Interpreti* nostro faveat.

P. VINCENTIUS

FILLIUCIUS

Tract. 30. num. 200.

XXVIII. „ Sicut neque Navarrus cap. 14.
„ num. 42. damnat virum, qui fœminæ mamillas
„ jocose absque alia prava deliberatione contin-
„ geret. „ Exscribit Filliucius opinionem Navarri, quæ, ut declaratum est, non favet Interpre-

preti. Sileo, quod Filliucius, aliorum Casuistarum more, ex facti peculiaris excusatione a Navarro facta colligat regulam generalem jocose tactum præfatum citra gravem culpam exercendi.

P. THOMAS TAMBURINUS

Lib. 7. *Decalogi cap.* 8. §. 2.

XXIX. „ Tangere manum, faciem, brachia, „ pedes, *& ex Navarro etiam mamillas mulie-* „ *ris*, si fiant inter solutos, de quibus hic, & „ in sequentibus agimus, ex joco, curiositate, „ levitate, nihil habent mali præter ipsum jo- „ cum. „

Tamburinus hic dumtaxat Navarri sententiam adducit: Non ergo docet ipse, tactum mamillarum, & quidem Monialium, absolute, & indefinite esse venialem culpam. Sed, ut dixi, narrat casum fortuitum tactus præteriti, quem Navarrus post diuturnam meditationem excusavit a culpa gravi. Neque ergo vel ipse Tamburinus, tametsi Probabilisticæ benignitatis præfervidus defensor, & promotor, patrocinatur laxissimæ opinioni *Dissertatoris* nostri.

ELI-

ELIGIUS BASSÆUS

Tom. 2. Verb. Impudicitia n. 8.

XXX. „ *Navarrus* non damnavit virum, qui
„ fœminæ mamillas *jocose* absquè alia prava de-
„ lectatione tangeret. *Contraria tamen sententia*,
„ quæ generaliter tactus, & oscula ob periculum
„ peccati mortalis sub mortali censet vitandos
„ esse, practice loquendo, *Probabilior est*. „

Bassæus Ethices alioquin laxioris Author refert sententiam Navarri excusantis tactum præteritum joco, & absque prava intentione habitum: & tamen huic sententiæ non subscribit, sed contrariam ut probabiliorem amplectitur. Quid diceret de tactu serio, & deliberato mamillarum Monialis?

ANACLETUS REIFFENSTUEL

Tract. 9. dist. 4. quæst. 7. n. 73

XXXI. „ Ex eadem causa necessitatis excusatur
„ tactus, seu fricatio propriorum pudendorum
„ ad sedandum pruritum in illis partibus quando-
„ que vehementius consurgentem &c. „

Nec verbum de tactu mamillarum Author iste habet sive loco ab *Interprete* citato, sive in tota illa quæstione. De tactibus, & osculis, & amplexibus, si fiant ex animi levitate, & joco, asserit

per

per se loquendo venialem culpam non excedere. De mamillarum vero tactu, & de genarum vellicatione altum silentium.

XXXII. Palam huc usque feci, neminem ex laudatis Casuistis abso ute laxam *Interpretis* opinionem docere. Cæterum non propterea eos excuso, quin aperte assero & minus illos sincere *Navarri* opinionem excripsisse & laxius eandem propagasse. *Navarrus*, ut demonstratum est, post triginta annorum studium factum fortuitum, & præteritum excusavit, minime regulam indefinitam constituit. Hanc Regulam statuerunt posteriores Casuistæ, & minus sincere eam Navarro affinxerunt. P. Patritius *Sporer*, qui se discipulum jactat Sanchez, Tamburini, Escobarii, quos *suos* vocat, præ cæteris hanc opinionem laxavit in *Theol. Sacram. par.* 4. *cap.* 3. *sect.* 4. *q.* 1. *n.* 686. ubi hæc scribit: *Unde vides, merito jam supra concessum aspectum, vel tactum partis alioquin honestæ, V. G. aspicere, vel tangere faciem, manus, brachia, & secundum* Navarrum *etiam mamillam fœminæ obiter ex joco, levitate, & curiositate, ex se nihil habere mali, præter ipsum jocum, vel levitatem venialem*. Ex his paucis lineis collige genium istius Casuistæ. Primum, cum cæteris *suis*, *Navarri* doctrinam minus sincere exponit. Post, laxitatem adjicit, eamque affingit Navarro, videlicet tangere mamillam fœminæ *ex curiositate* nihil habere mali. Ubinam scripsit Navarrus, nihil habere mali ejusmodi tactum ex *curiositate*? Sed missa impostura Navarro impacta, doctrinæ laxitas

xitas improbanda, detestandaque est. Nihil habet mali tactio hæc *ex curiositate*? Poterunt ergo juvenes utriusque sexus ex *curiositate* istius vanitatis montes premere, quin peccent, nisi ad summum culpam venialem? Et hic est Casuista ille, quem Confessarii aliqui ut Magistrum sequuntur, etsi passim laxiora vel defendit, vel ut Probabilista, ab aliis propugnata proponit amplectenda? Nec propterea præfati tactus lethali culpa carent, quod joco peragantur. Quid? Sacrarum ne Virginum, sive quarumcumque mulierum ubera ludi materies? Iste ne jocosi certaminis campus? Quantum temporis, rogavit nasutus quidam Bibilopola, perdurare ludus iste debet? Per horam? Per quadrantem? In singulos dies? Quapropter licet indefinita *Dissertatoris* propositio exitialior sit, graviorisque scandali plena: tamen non propterea a gravi peccato, gravique censura aliorum Casuistarum immunis est opinio, qua asseritur, vel ex joco, vel ex curiositate tangi mulierum mamillas posse absque peccato mortali. Quin istorum laxa opinio, quia fuit *Dissertatori* errandi, & aliis est, eritque peccandi occasio potissimum nigro carbone notanda est. Quid si vellem isthuc transcribere, quæ de solis tactibus impudicis cæteri Casuistæ docent? Nisi legentium scandalum timerem, plura darem. Unum, aut alterum textum promam. P. Claudius La Croix in *Textu* sui Busembau *lib.* 5. *par.* 1. *num.* 887. *pag.* 216. inquit: ,, Oscula, amplexus, compressio-,, nes manuum, & *similia* non obscœna... si fiant

,, ex

„ ex aliqua veniali vanitate, joco, *curiositate*, levitate, *petulantia*, *immo etiam sensualitate*, „ *sive affectu sensuali*, ac naturali (dummodo „ non cum delectatione venerea, nec ejus causa, „ etsi præter intentionem suboriatur, ea repulsa, ac tunc abstinendo) venialem culpam non „ excedunt. „ Oscula ergo, amplexus, compressiones manuum, *& similia, affectu sensuali peracta, etsi præter intentionem suboriatur delectatio venerea*, non excedunt culpam venialem? Qui voluntarie in hanc ardentem picem, in tantum libidinis periculum se conjicit, venialiter dumtaxat peccat? Sed transcribamus alia, quæ ibidem habet. „ Persona soluta permittens se tangi „ ab alia tactu, qui vulgo censetur pudicus, ut „ prehensio, contrectatio manus, amplexus, & „ oscula, juxta morem Patriæ, non peccat, nisi „ ei constet fieri pravo affectu. Huic enim cooperari non licet. „ *Docet tamen Filliucius etiam tunc admitti posse* (eccur?) *ne tangens infametur.* Vin' benigniorem charitatem? Audi quæ sequuntur. *Admittens autem tactus impudicos, ut mamillarum, & obscœnarum partium, vel oscula furtiva, & morosa, vel indecentia, peccat*, cur? *quia præsumitur affectus pravus*. Quid si benigna charitate prædita mulier nollet judicare (ne infametur tangens) hæc fieri pravo affectu? Si hæc præsumptio desit, omnia casta non ne? Hactenus *Busembau* in Textu. In addendis vero *P. La Croix* hæc scribit *num.* 904. „ Tactus super vestes ad „ partes verendas, tunc est mortalis, si quæra-

„ tur delectatio consurgens ex tactu mediato co-
„ gitato. Si autem fiat ex petulantia tantum, aut
„ *levi delectatione*, tactus vestium erit veniale
„ tantum. Sanchez num. IX. „ Hæc expositionem non patiuntur. Nimium enim bituminosa. Si perconteris ab his Junioribus, ex quo Patre, aut Concilio hæc didicere? Reponunt, Patres Sanctos non explicare sigillatim morum quæstiones. Theologia hæc reservata Recentioribus est. Quid ergo mirum, si spectemus diras libidinis flammas tam funestam castitatis inducere stragem! Bitumen enim & sulphur Casuistæ accendunt, dum licita esse, aut levia docent illa, unde necessario sequuntur incendia. Hæc obiter ad imperitorum admonitionem, ut ab ejusmodi Casuistarum lectione abstineant, aut saltem cautissime eosdem legant.

XXXIII. Ut ad Casuum *Dissertatorem* revertatur oratio, postremo loco animadvertendum est, admissa ejusdem laxissima & scandali plena sententia, vix aliquam nisi monstrosam impudicitiam cum Moniali attentatam, esse reservatam. Siquidem illius regula octava par. 1. pag. 6. exarata, hæc est. *Peccata externa non reservantur, nisi quæ sunt mortalia ex actu externo, non vero quæ solum sunt mortalia ex actu interno, V. G. ex affectu mortaliter malo, vel ex intentione mortaliter mala*. Hoc posito, vellicatio genarum, compressio mamillarum, & potiori jure brachiorum, manuum, pedum, natura sua non sunt, nisi veniales culpæ: Ergo quantumvis ex pravo, & libidi-

bidinoso affectu peragantur, reservatione non afficiuntur, quoniam mortalia sunt ex solo actu interno, secus ex acto externo. Sermones quoque nisi sint turpissimi, & homine honesto indigni, juxta Casuistas, non sunt, secluso pravo affectu, lethales: Ergo accedente pravo affectu interno non sunt reservati. Casus itaque reservatus: *Qualibet impudicitia cum Monialibus peracta, vel quocumque modo attentata*: ad solam non nominandam verendorum contrectationem To *qualibet impudicitia* restringetur. Materiæ turpitudo ultra argumentationem producere vetat. Satis namque superque demonstratum est, Interpretis nostri opinionem erroneam esse, scandalique plenam, atque ab ipsis laxioribus Casuistis improbatam.

XXXIV. En, Illustrissime Antistes, quam impotens sit in non paucis Casuistis laxandæ Christianæ Moralis cacohetes, & amplificandæ Probabilisticæ jurisdictionis libido. Compertum heinc habes, exploratumque, injuste Probabilistas malæ fidei, & imposturæ suos postulare adversarios, quod illorum laxas opiniones minus sincere repræsentent. Quæ laxitatis inaudita commenta in spissis, & grandioribus voluminibus evulgent illi, veluti ex ungue leonem colligere vales ex iis, quæ Dissertator Casuum Reservatorum in quatuor foliis in lucem protulit. Si post tot diffidia, & in conspectu severiorum Censorum tam erronea disseminare commenta audent, tute judex esto, quanto isti ardore flagrant dila-

tandi viam, quam arctam Christus testatur. Plura dicenda supersunt; verum sequenti Epistola graviora, atque pejora dabo. Interim vale, meque pro tua humanitate ut soles, amare perge.

Dabam die 4. Januarii 1744.

EPISTOLA

SECUNDA.

UT oppignoratam fidem, Antistes praestantissime, commodum liberem, alteram, & ut ego quidem arbitror, laxiorem Casuum reservatorum *Interpretis* opinionem refutandam suscipio. Gravia, quae in aliis, ad te datis, litteris scripsi, ejusque generis sunt, quae pudorem, modestiam, aures, communemque sensum, nedum mentem, percellunt; tamen iis, quae dicturus sum, comparata, levia evadunt. Unius actionis impudicitiam produnt illa: haec quae nunc dicere aggredior, principia, obiter licet & pro re nata, versant quae per universam morum Theologiam ramos suos explicant, & mortale laxitatis venenum effundunt. Animum itaque tuum firmes, zelumque comprimas velim, quo imperturbata mente, quae revera incredibilia sunt, audire queas, atque expendere. Et ne te plus justo in limine suspensum detineam, ad rem accedo. Principio excribo casum *reservatum*, & integram ejusdem interpretationem, quam *Dissertator* exhibet pag. 7.

CA-

CASUS RESERVATUS

Blasphemiæ in Deum, Beatissimam Virginem, & Sanctos.

INTERPRETAMENTUM Pag. 8.

II. „ Quæritur primo, an blasphemiam profe-
„ rens ex iracundia, seu in iracun-
„ dia, reservationem incurrat? Respondetur:
„ hujusmodi blasphemus reservationem incurrit,
„ si iracundia sit talis, ut, habita plena delibe-
„ ratione, ejus blasphemia adhuc sit mortalis.
„ nam in hac hypothesi eadem blasphemia esse ve-
„ ra blasphemia non desinit, nec aliunde est, cur
„ reservationem declinet. Hujusmodi blasphemus
„ reservationem non incurrit, si iracundia sit talis,
„ ut *deficiente plena deliberatione* eadem blasphe-
„ mia sit venialis. Nam juxta nostram Regulam
„ sextam sola peccata mortalia, & non venialia
„ reservantur. Patet idem esse pariter, si citra
„ iracundiam defectu plenæ deliberationis bla-
„ sphemia ad mortalem culpam non perveniat.
„ *IDEMQUE PARITER EST SI BLASPHE-
„ MIA SIT IMPERFECTE DELIBERATA
„ EX PRAVA CONSUETUDINE BLA-
„ SPHEMANDI. Etenim talis blasphemia vel
„ secundum MULTOS DOCTORES, utpote
„ non voluntaria, saltem perfecte, non est culpa
„ saltem mortalis; vel si est culpa mortalis secun-*

 dum

„ *dum NON MULTOS DOCTORES, utpo-*
„ *te perfecte voluntaria solum in causa, seu in*
„ *dicta consuetudine, non est blasphemia formalis,*
„ *ideoque ob nostram regulam tertiam reservatio-*
„ *ni non subest.* „

III. Priusquam sigillatim interpretamenti istius lapsus excutere institUo, generatim pauca differo, & totius doctrinæ picturam adumbro. Tria in hac interpretatione partim clam latitant, partim coram prodeunt: *Ignorantismus*, *Probabilismus*, *Pelagianismus*. Latitant hæc in his verbis *plena deliberatione*: *voluntaria saltem perfecte*. Actualis consideratio, seu advertentia necessaria est (inquit Interpres) ut deliberatio plena sit, & perfecte voluntaria. Hac reflexione actuali sublata, e vestigio prodit *IGNORANTISMUS* ille omnium scelerum parens: Ex Ignorantismo Probabilismus. Opportuna est *Ignorantismi* descriptio, quam perhibet Sapiens P. Ignatius de Camargo insignis Societatis Jesu Theologus, cujus nonnulla principia vano irritoque conatu *P. La Croix* refutare tentavit. Hæc vero Camargus scribit *lib. 2. Contr. 4. n. 530. Hic est IGNORANTISMUS (idest doctrina de ignorantia peccatis apud recentes Probabilistas) Probabilismi, nescias, an Parens, an Alumnus, an Filius, an Comes, an germanus Frater? Id certum, sine illo PROBABILISMUM vivere non posse: sed & illud certum præterea, per illum* (Ignorantismum) *fieri vulnus immedicabile, quia fit propemodum insanabile: & morbus insanabilis est incurabilis.*

IV. En

IV. En paucis perſtrictam totam *Probabiliſmi*, & *Ignorantiſmi* indolem. Nullum peccatum libertate ſublata, libertas nulla, mente reipſa non advertente, non conſiderante. Conſuetudo blaſphemandi tollit conſiderationem actualem blaſphemiæ; ergo aufert libertatem peccandi. Qui igitur ex conſuetudine blaſphemat, pejerat, calumniatur, convitiatur, cogitat mala, appetit aliena, impudice mulieres deperit, non peccat. Hæc *Ignorantiſmum*, & *Probabiliſmum* neceſſario conſequuntur. Doctrinam, quam in hac interpretatione *Diſſertator* Caſuum promit, non excogitavit ipſe, ſed tranſcripſit ex aliis Theologis. In altera Epiſtola cum eo ſolo mihi certamen fuit: nunc cum Probabiliſtarum manipulo deprœliandum eſt.

V. Age dum ergo; Sigillatim propoſitiones deſcriptæ Interpretationis diſpiciamus. *Hujuſmodi Blaſphemus reſervationem non incurrit, ſi iracundia ſit talis, ut deficiente plena deliberatione eadem blaſphemia ſit venialis*. Quæ certa penes omnes ſunt, præmittamus. Quod motus, qui vocantur primo primi prævenientes rationem excuſent a culpa, convenit penes omnes: quare, ſi quis invincibiliter non adverteret, verba quæ profert, eſſe blaſphema, non peccaret, quia ſi cognoſceret ejuſmodi verba blaſphema eſſe, minime illa proferret. De his nulla quæſtio cum Interprete. Quod aſſerit ille, eſt, blaſphemiam ex ira prolatam non eſſe peccatum mortale, quando iracundia plenam deliberationem impedit. Quælibet autem ira gravis, & vehemens rationem per-

turbat. Plenam itaque deliberationem aufert. Nemo ergo gravi ira percitus, blaſphemias eructando, grave ſcelus perpetrabit. Porro qui ſunt, qui tranquillo animo, & mente ſcienter deliberante, divinam Majeſtatem blaſphemiis proſcindant? Si tunc ſolum blaſphemia peccatum eſt, cum ira ſit ita levis, ut non impediat plenam deliberationem, vix erunt blaſphemiæ inter Chriſtianos criminoſæ. Nam communiter homines gravi ira furentes blaſphemias evomunt. Hæc gravis ira animum mentemque perturbat: actualem advertentiam aufert, plenamque adimit deliberationem. Hac ſublata, blaſphemia gravem malitiam exuit. Ergo vix erunt blaſphemiæ ſcelera Reſervationi ſubjecta, ut clarius, evidentiuſque mox patebit. Hæc autem doctrina falſa eſt, & communi ſenſui, atque omnium Sanctorum doctrinæ adverſatur. S. Thomas 2. 2. *q.* 13. *a.* 2. *ad* 3. perſpicue diſtinguit blaſphemiam ex ſurreptione omnino innocenterque rationem præveniente, a blaſphemia ex motu iræ prolata. Aquinas, Antoninus, cæterique Theologi requirunt libertatem ad peccandum, ſed vel directam in ſe, vel indirectam in cauſſa. Et hac ratione quoque expoſcunt conſiderationem non ſemper actualem, ſed virtualem, & in cauſa. Qui iracundia commotus blaſphemat *non excuſatur a peccato mortali.*(inquit S. Thomas loc. cit.) *ſicut nec ille, qui ex ſubito motu iræ aliquem occidit juxta ſe ſedentem.* Paritas rem perſpicue exponit. Nam ſicut occiſor vitam homini aufert: ita blaſ-

blasphemia, si sit hæreticalis, vitam Deo adimere iniquo suo affectu pertentat. S. Antoninus 2. *p. tit.* 7. *cap.* 5. §. 1. *Nec excusatur, quod ex subita ira hoc facit, vel ex MORE, sicut nec excusaretur ab homicidio, & consequenter a pœna mortis, si quis ex impetu iræ hoc ageret.* Eadem docet *tit.* 8. *cap.* 7. Mitto aliorum Sanctorum sententias, quoniam, quæ hic indicavi, obiter dicta velim; & ut præludia ad ea, quæ statim adjiciam. Absolute enim, & separatim accepta, possent quoquomodo fucis, & technis involvi. Posset opponi, contingere interdum, hominis nullo modo blasphemiis assueti ita præveniri rationem, ut omnino inconsiderate blasphemet. Sed de his primis, subitaneisque motibus nulla nobis disputatio est. Quæ sequuntur ergo meditanda propono.

INTERPRES.

VI. P*Atet idem esse pariter, si citra iracundiam defectu plenæ deliberationis blasphemia ad mortalem culpam non perveniat. Idemque pariter est SI BLASPHEMIA SIT IMPERFECTE DELIBERATA EX PRAVA CONSUETUDINE balsphemandi. Etenim talis blasphemia vel secundum MULTOS DOCTORES, utpote non voluntaria, saltem perfecte, non est culpa, SALTEM mortalis; vel si est culpa mortalis secundum NON MULTOS DOCTORES utpote perfecte voluntaria solum in causa,*

ſa, ſeu in dicta conſuetudine, non eſt blaſphemia formalis, ideoque ob NOSTRAM Regulam tertiam reſervationi non ſubeſt.

VII. Vereor, ne dum hæc transſcribo, oculi me fallant. Vix enim credibile eſt, talia a Chriſtiano Theologo evulgari poſſe. Ordine ſervato, ſingula mox patefaciam. Et, ut principio argumenta extrinſecus arceſſita promam, quæ validiſſima cæteroquin ſunt ad erroneam labefactandam opinionem, ſcias velim, communiter ſeveriſſimas Principum pœnas in blaſphemos *conſuetudinarios* latas eſſe, & Epiſcopos in ſuis Diœceſibus plerumque reſervare ſcelera blaſphemiæ ex prava *conſuetudine* prolata. Illuſtriſſimus & Reverendiſſimus Daniel Delphinus peramplæ, & celeberrimæ Aquilejenſis Diœceſis Patriarcha, ſuis Anteceſſoribus inhærens, his verbis reſervavit crimen blaſphemiæ: *Omnis blaſphemia hæreticalis: item ſimplex, ſi publica, id eſt coram decem hominibus, aut ex CONSUETUDINE fuerit.* Qui caſus hoc pacto explicatur in Synodo habita ab eodem Patriarcha Delphino anno MDCCXLI. *Quam conſuetudinem definientes declaramus, eos in hunc caſum incurrere, qui ante ultimam confeſſionem plus una vice, & poſtea octies, ſe hujuſmodi peccato obſtrinxerint.* In Diœceſi Concordienſi hoc modo reſervatum eſt blaſphemiæ crimen: *Qui nomen B. M. Virginis, aut Sanctorum, ex PRAVA CONSUETUDINE, ideſt per octo vices ab ultima Confeſſione blaſphemaverit.* Futilia hæc, & centum alia Epiſcopalia decre-

creta. Nam juxta *Dissertatorem* Casuum continuata balsphemandi consuetudo secundum *MULTOS DOCTORES non est culpa saltem mortalis*; vel si secundum *NON multos* Doctores est culpa mortalis, *non est blasphemia formalis*. Ergo concludit Doctor noster, attenta omnium Theologorum sententia, Patriarchæ, & Episcopi, blasphemandi ex consuetudine scelus reservantes, se deridendos exhibent. Nullum quippe saltem mortale crimen est mos blasphemandi. Nec Confessarii parere in hoc Episcopis suis debent. Reservent illi vera, & mortalia crimina: Perdiscant tandem, consuetudinem diuturnam prævalere contra naturam, ipsasque æternas Dei leges, nedum humanas. Valeant itaque decreta Episcopalia. Sed quid Episcopalia dico? Valeant decreta ipsa Papalia casus reservantia. Si qui sint, quibus hæc facessant negotium, ea continenter violare pergant, & ab iisdem consuetudinis privilegio immunes evadent.

VIII. Veniam mihi facias velim festivum opportunumque narrandi Apologum. Cujus ut percipias vim, leges tum divinas, tum humanas, in blasphemos rogatas, cursim delibem oportet. Deus *Levit.* 24. blasphemos lapidibus obrui ad mortem usque imperat: *Qui blasphemaverit nomen Domini, moriatur. Lapidibus obruet eum omnis multitudo, sive ille civis, sive peregrinus.* Jus Civile commune ultimo puniendos supplicio blasphemos decernit. Principatus quisque peculiaria in eosdem constituta supplicia habet. Alicubi

bi blasphemi plebeji primum vapulant, & post verbera candenti ferro labiis inustis linguæ eorum præciduntur. Alibi publicæ derisioni, & infamiæ subjacent. Jus canonicum *Cap. statuimus de Maledictis*, eosdem septem diebus ante fores Ecclesiæ adstare, dum sacra aguntur, dieque dominico pallio posito, nudis pedibus, collario cervicibus imposito, publico aspectui sese exhibere, septemque sextis feriis priusquam Ecclesiam ingrediantur, in pane & aqua jejunare præscribit. Quæ præstare si neglexerint blasphemi, ingressu in Templum, & Ecclesiastica sepultura interdicuntur. Concilium Lateranense *sess.* 9. *cap. ad abol.* Clericos semel blasphemos unius anni redditibus Beneficii privat. Post eosdem beneficio abdicat, tum ad Ecclesiasticos proventus incapaces constituit. Nobiles Laicos prima vice viginti, secunda quinquaginta ducatorum mulcta punit, *Consuetudinarios* nobilitate dejectos declarat. Plebejos blasphemiis assuetos ad Triremes carceresve damnat. Postremum idem Concilium *loc. cit.* & Julius Papa III. in sua Constit. *In multis*, jubent, ut quicumque blasphemantem audierit, infra triduum denuntiare eundem debeat apud Judicem Ecclesiasticum, vel Sæcularem. His delibatis.

IX. Quidam ultimæ legis exactus observator blasphematorem audiens, continuo eundem Judici defert. Captura imperata, ad carceres ducitur. Divino percitus terrore, sacrum Ministrum postulat. Conscientia crimina serio commeditans,

tans, potiſſimum ſacrilegas atque hæreticales blaſphemias: quarum multitudine, & enormitate perterrefactus, in deſperationem pene agitur. Tum Confeſſarius: Cedo fili mi: Ut quid animo deſpondes? *Advertiſtine*, te blaſphemare, cum blaſphemias has emittebas? *Sciviſtine*, ejuſmodi eſſe peccata? Cum primum convitiari Deo, ejuſdemque Sanctiſſimæ Matri occœpi, ſane aculeis torquebar, meque Deum offendere recognoſcebam. At temporis decurſu mente alio diſtenta, atque incogitante, in horrendas erumpebat lingua blaſphemias, occaſione data. Quid fili mi, quid? Occaſione data? Numquid conſuetudine blaſphemandi irretitus es? Heu Pater...... Hiſcere non valeo. Ut video, nimium es meticuloſus. Noli timere. Aſſuetus ne es blaſphemiis? Scilicet domine. Et quod me conficit, tanto impetu in bleſphemias ferebar, ut ſingulis ferme verbis, & ad cujuſque Sanctorum, Virginis, & Chriſti Domini imaginem ſacrilega in eoſdem convitia eructabam. Laus Deo, quod tandem ſincere faſſus ſis omnia. Macte animo. Blaſphemiæ iſtæ tuæ, aut nullæ, aut ad ſummum veniales culpæ ſunt. Quoniam conſuetudo hæc plenam tibi ademit deliberationem, qua ſublata, neceſſaria ad peccandum libertas periit: aut nullam ergo, aut venialem culpam peccaſti. Heu domine? Animam mihi reddidiſti. Dicas iterum, amabo te. Tam incredibiline vi conſuetudo pollet, ut blaſphemias ipſas malitia exuat? Ita docet potiſſima *Doctorum* multitudo. Si ita res habet, ho-

hominum feliciſſimus ego: Non ſolum animam inferno, ſed corpus ipſum ſuppliciis in blaſphemos a Principe definitis ſubduxi. Haberes ne Pater librum quemquam, qui hanc propugnet doctrinam? Bona tui ſorte, Caſuum Reſervatorum mecum habeo libellum. Hunc accipe. Infecta confeſſione, libelloque in perula poſito, ad Tribunal ſiſtitur. Examen Judices inſtituunt, eumque interrogant, Tu ne ſacrilegus ille divinæ Majeſtatis, Virginis Sanctiſſimæ, Divorumque convitiator? Utique. Crimen ergo fateris? Scilicet. I ergo Carnifex, reumque confeſſum juxta leges plecte. Indefenſus ne damnabor? Si ſinceram criminis confeſſionem excepiſtis, & criminis audiatis defenſionem. Age fare. Non ego ſemel, bis, terve, quaterve blaſphemus fui. Quid ergo? Ab Adoleſcentia blaſphemandi vitium in more habui. Blaſphemiis innutritus, ſive ſolus, ſive cum ſociis, ſive domi, ſive in platea, ubique demum blaſphemiis, quoad potui, horrendiſſimis Deum, Virginem, Sanctoſque proſcidi. Hæc mea cum lacte hauſta conſuetudo. Porro Confeſſarius perdoctus me condocefecit, peccare utique graviſſime eos, qui interdum, & raro, ſecus qui ex conſuetudine, & maxime inveterata, blaſphemant. Deliras? Hæccine defenſio tua? Haud contentus Dei honorem conculcaſſe, proximum, & vel ipſum ſacrum Miniſtrum calumniis inſectari audes? Abſit a me tantum ſceleris. Veritatem dico perſpicuam, quam illi ipſi Confeſſarii me docuerunt, quibus vos Judices regi-

gimen animarum vestrarum fiditis. Quod si mihi utique indigno adhibere fidem renuitis, documenta exhibeo luculentissima. Et extractum e perula librum porrigit Judicibus, qui, re infecta, stuporeque defixi, libelli examen instituunt; & veritate comperta, carnificem vocant, diris consecrari flammis libellum imperant: Confessarium vero ad supremum fidei Tribunal deferunt.

X. A diverticulo in semitam regredior, & ad Fidei, seu Christianæ Theologiæ principia Interpretis doctrinam exigo, quæ est ejusmodi. *Hujusmodi blasphemus reservationem non incurrit, si iracundia sit talis, ut deficiente plena deliberatione eadem blasphemia sit venialis. Nam juxta nostram Regulam sextam sola peccata mortalia, & non venialia reservantur. Patet idem esse pariter, si citra iracundiam defectu plenæ deliberationis blasphemia ad mortalem culpam non perveniat. Idem pariter est, si blasphemia sit imperfecte deliberata ex PRAVA CONSUETUDINE blasphemandi: etenim talis blasphemia vel secundum multos Doctores, utpote non voluntaria, saltem perfecte, NON EST CULPA, saltem mortalis. Vel si est culpa mortalis secundam NON multos Doctores . . . . non est blasphemia formalis, ideoque ob nostram Regulam tertiam reservationi non subest.* Duæ sententiæ in hac doctrina continentur. Prima: blasphemiæ ex consuetudine prolatæ, non sunt peccatum, saltem mortale, ideoque non reservatæ. Et hæc sententia est secundum *multos Doctores*. Secunda: quamquam juxta

juxta *non multos* Doctores sit peccatum mortale, tamen non est blasphemia *formalis*: idcirco non subest reservationi. Has duas sententias necessario consequitur hæc conclusio. Omnium Theologorum consensu nulla blasphemia ex consuetudine est reservata. Ergo extrema (dictum est semel, repetendumque iterum est) laborant ignorantia tot Concilia Diœcesana, tot Episcopi, & Patriarchæ, quos Deus constituit regere Ecclesiam suam, dum blasphemias ex consetudine reservant.

XI. Prima sententia in examen veniat. Convenit penes omnes, retractata constanti pœnitentiæ proposito blasphemandi consuetudine, non peccare mortaliter eum, qui vi illius inveterati moris in aliquam, præter voluntatem, blasphemiam incidit. Nullum, ad hoc quod attinet, diffidium. Doctrina scandali plena, quæque aures Ethnicorum, Turcarumque, nedum Catholicorum, lædit, est, quod blasphemiæ ex prava consuetudine non retractata prolatæ, expertes culpæ sint, saltem mortiferæ. Quid virgam censoriam extendis in sententiam, quam major Doctorum pars propugnat? Nam adversam, *non multi Doctores* defendunt. Siccine ergo tam erronea doctrina affingitur Ecclesiæ Catholicæ Doctoribus? Quam heinc non arripient Hæretici, & Pagani calumniandi Ecclesiam Catholicam ansam? Retractare ergo hanc imposturam Ecclesiæ Catholicæ impactam Interpres debet. Nam omnes Doctores Ecclesiæ, omnesque veri Theologi

da-

damnant, deteſtantur, execranturque præfatam doctrinam, impiam in Deum & in Sanctos, & Chriſtianorum deceptricem . .

XII. Qui ſunt, qui conceptis verbis talem defendunt blaſphemiam a culpa immunem? Sunt, non Doctores Eccleſiæ, ſed nonnulli Probabiliſtæ in Eccleſia. Non negamus ergo, ſed in Probabiliſmi dedecus aſſerimus, Recentiores plures præfatam doctrinam defendere. Eorundem verba iſthuc tranſcribere juvat, ut palam fiat, qui ſint iſtius ſententiæ Doctores.

XIII. P. Thomas Tamburinus *lib. 2. in Decalog. cap. 6. §. 4. num. 17. Verba contra Deum in ebrietate, vel phraneſi, vel ex inadvertentia, orta ex INVETERATA CONSUETUDINE, blaſphemiæ nequaquam ſunt: Malitia enim blaſphemiæ, ſicut & perjurii, atque hæreſis, requirit procedere ab homine, qui ratione utatur. Neque enim quis contumelia rationabiliter afficitur ex convitio dicto a pſyttaco. Ita Vaſquez, Turrian. apud Layman, aliique. Vide quæ dixi in Opuſc. Meth. Conf. lib. 2. cap. 3. n. 25.* Quæ hoc citato loco ſcribit Tamburinus majorem adhuc horrorem præferunt: Hæc enim habet *n. 23. Qui vero ex inveterata conſuetudine inadvertenter jurat falſum, licet videatur obligari ad conſuetudinem confitendam, tamen communiter excuſatur . . . .*

Num. 25. Unum nota, aliquando actus bujuſmodi inadvertenter factos non retinere ne malitiam quidem materialem, ſeu quam vocant obje-

 cti-

ctivam; & tunc nec ipse actus, nec consuetudo est peccatum, adeoque nec Confessioni subjiciendum. Talis communiter reputatur contumelia in ebrietate alicui facta ab ebrio ... Eodem modo dicendum esse docent aliqui cum Joanne Sanchez in selectis fuse disp. 10. n. 5. de BLASPHEMIA, hæresi, & supradicto juramento, quod scilicet essentialiter requirant esse ab ratione utente; & consequenter ea inadvertenter facta, NEQUE IN SE, NEQUE IN CAUSA esse peccata, adeoque nec necessario confitenda.

XIV. Nemo non videt quanta dicenda occurrerent, si singulos excutere errores vellem in descripta Doctrina contentos: At hoc præter institutum esset. Ex alia parte adeo enormes sunt, ut confutatione non egeant. Blasphemiæ ex inveterata consuetudine non sunt Ecclesiæ clavibus subjiciendæ? Nec materialiter malæ sunt? Ergo nulla lege, nec divina, nec naturali, nec humana vetitæ. Audistis res adeo horrendas unquam? Quod subdit, necesse esse, ut perjuria, blasphemiæ, hæreses, contumeliæ, perpetrentur ab homine essentialiter ratione compote, festivum est: quasi cætera peccata peccare valeant etiam amentes, & psyttaci.

XV. Doctrinam Interpretis, & Tamburini docet Leander a Sanctissimo Sacramento *tract.* 1. *de juram. disp.* 5. *qu.* 17. de more nova adjecta laxitate. inquit ergo: *Qui ex habitu blasphemat absque plena & sufficienti advertentia ad peccatum mortale, tunc non committit novum peccatum.*

mor-

mortale, sed solum peccavit in causa, quatenus non abstulit pravam consuetudinem, ad quam advertit. Laudat pro hac sententia Bonacinam, Filliucium, Toletum, Tamburinum aliosque. Toletus *lib*. 4. *c*. 13. conceptis verbis docet oppositum: *Qui enim ita male assuetus esset, nec vellet emendare se, peccaret TUNC mortaliter, quia esset in culpa præcedenti, quia non abstulit occasionem peccati*. Navarrus in Manuali *cap*. 12. *n*. 84. loquitur de illa inconsideratione, quæ est causa blasphemiæ, ita ut si adverteret homo, non blasphemaret, ut docet Cajetanus: secus de consuetudine blasphemandi non retractata. Verum citatus P. Leander a SS. Sacramento hanc interpretationem rejicit ut *Rigorismum*. Quare ut Christiani liberius, sublatis scrupulis, blasphemare valeant, legas serio velim sequentem, quem proponit casum. *An saltem peccet mortaliter actu ille, qui inadvertenter, & inconsideranter blasphemat; est tamen ita habitualiter dispositus, quod etiam si adverteret, blasphemaret*.

Audi Responsum *Probabilius*.

Probabilius respondeo, nec illum peccare mortaliter actu in proposito casu. Nam, ut quis actu peccet, novumque peccatum committat, non sufficit, quod sit habitualiter dispositus, & proclivis ad peccandum; sed requiritur necessario quod actualiter, & in actu secundo sit. Quia Deus, inquit S. Augustinus contra Semipela-

 gia-

gianos, non imputat nobis quod faceremus, si hoc, vel illud occurreret; sed quod actu facimus. Alioquin homines dediti luxuriæ, vel avaritiæ, qui, data opportunitate, consensum præbent his peccatis, semper actualiter peccarent, quod omnino est falsum. Citat in sui favorem Suarez, Valentiam, Sanchez, Filliuc. Layman, ailosque. Valentia expresse docet oppositum. Non diffiteor tamen sententiam Tamburini, & Leandri alios quoque docere Probabilistas. Sed addimus in hac quæstione istorum auctoritatem nos rejicere. Quod de Semipelagianis obtrudit Leander, ineptum est. Nam nunc disputamus de futuris absolutis, non conditionatis, ut ex titulo quæstionis a Leandro propositæ patet. Quæritut enim de homine reapse blasphemante ex habitu, utrum peccet? Verum hæc præter institutum.

XVI. Ad *Interpretem* nunc Casuum revertamur. Ne igitur aures nobis obtundat auctoritatem objiciendo quorumdam Probabilistarum; idcirco in antecessum istorum patrocinia illi concessimus. Illud tamen adverto, Interpretem Casuum laxius aliquomodo cæteris hanc suam opinionem defendere. Pressius ergo ejus veba dispiciamus: *Idem pariter est si blasphemia sit imperfecte deliberata ex prava consuetudine blasphemandi*. Consuetudo ergo blasphemandi impedit, quominus quis deliberate blasphemet? Peccatum originale abstulitne liberum arbitrium necessarium ad peccandum? Hæreticus declaratus Calvinus est, qui id asseruit. Et Casuista Catholicus do-

docet, peccatum blasphemiæ, habitu voluntario roboratum, adimere libertatem necessariam, ut blasphemia sit lethaliter criminosa? Authores, quos indicavimus, non eo laxitatis lapsi sunt, ut absolute a peccato immunes ex habitu blasphemantes declarent: Sed blasphemantes ex inadvertentia orta ex consuetudine non peccare asserunt. Noster Casuum *Interpres*, ultra progressus, absolute asserit blasphemiam ex consuetudine prava prolatam, non esse reservatam: *Etenim talis blasphemia* (ex prava consuetudine) *vel secundum multos Doctores, utpote non voluntaria, saltem perfecte, non est culpa mortalis*. Hic absque tergiversatione absolute, & indefinite docet *Interpres Casuum Reservatorum*, blasphemiam ex consuetudine non esse peccatum mortale. Sive itaque blasphemus *Consuetudinarius* blasphemet cum advertentia, aut secus, mortaliter non peccat. Cedo. Consuetudo blasphemandi tollit ne potestatem advertendi, aut secus? Si primum asserat Interpres, hæresis notam non evadit. Si secundum: Assuetus ergo blasphemiis actu advertere potest se blasphemare: & quod actu non advertat, illius culpa est. Sed blasphemans cum potestate actuali advertendi, etiamsi vinculo consuetudinis astrictus sit, mortaliter peccat: Ergo errorem redolet absolute pronunciare, quod blasphemia ex perversa consuetudine non sit peccatum. Hoc ergo primum doctrinæ Interpretis membrum non videtur a gravi censura immune.

 XVII.

XVII. Alterum quoque membrum: *Vel si est culpa mortalis, secundum NON multos doctores, utpote perfecte voluntaria solum in causa, seu in dicta consuetudine, non est blasphemia formalis: ideoque ob nostram Regulam tertiam reservationi non subest.* Hoc quoque membrum, inquam, obnoxium censuræ videtur. Nam primum ignorantiæ, & cæcitatis damnat, ut supradictum est, Episcopos, & Synodos Diœcesanas, quæ blasphemias ex consuetudine reservant. Deinde futili, & perridicula ratione, a reservatione hanc blasphemiam eximit. Concedit, secundum *Non multos* Doctores eam esse peccatum mortale: *Non propterea tamen* inquit *Reservationi subest*. Cur? Quia non est blasphemia *formalis*. Scitissime. Quid inde? Quid? Juxta nostram tertiam Regulam: casus reservati sunt odiosi: odia autem sunt restringenda: ergo stricte interpretandi. Licet igitur blasphemia sit mortifera, enormis, & sacrilega; tamen, si non est *formalis*, non subest reservationi.

XVIII. Liceat nunc mihi his quæstiunculis veluti quibusdam aculeis Probabilistas urgere. Vera ne doctrina vestra? Verissima, quia multorum Doctorum. Bene habet. Cur itaque charitatis, & justitiæ violatores expostulatis illos, qui ab integro, & amplius sæculo clamant, inclamantque, Probabilistas legum fræna relaxare, morum integritatem corrumpere, Sacramenta indignis ministrare? Cur, inquam, invidentiæ, simultatis, calumniæ, & gravissimorum crimi-num

num fontes illos postulatis? Hæc enim in more habent: Hæc ex habitu, & consuetudine peragunt: Ergo aut nullum, aut leve crimen perpetrabunt. Et quo fuerint in detrahendo constantiores, eo erunt a culpa innoxiores. Quod si asserant calumnias, probra, convitia hominibus ex consuetudine afficta, culpa non carere; criminisne expertes erunt blasphemiæ in Deum ipsum jaculatæ? Dicant insuper, utrum e suggestu deprædicarent doctrinam hanc? Edisserant, sitne alia in publico pulpito, alia in secreto Tribunali doctrina, qua reformandi sunt Christianorum mores? Doctrinam, quam pro Confessariis exhibet *Dissertator*, audivimus. Quam e publico suggestu pronunciavit pius, atque eloquentissimus P. Paulus *Segneri*, licet, ut contendunt trium super Probabilismo Epistolarum Editores, opinioni minus Probabili favens, describam. Prætextus, quos allegare Christiani solent, se ex pravo more, aut iracundiæ impetu blasphemare, sibi opponit in suo celebri opere *Cristian. Instruit. part.* 1. *ser.* 8. §. 3. *n.* 17. Forsitan quibusdam a scopo deflectere videbitur digressio isthæc: potissimum quod erit paululum prolixior. Verum cum omnia legerint, tunc deprehendent, valde veritati, quæ in manibus est, illustrandæ idoneam esse. Ad rem ergo.

XIX. „ Ma per non dare noi sì terribile la sen-
„ senza sù questi rei, senza prima udirli, ascol-
„ tiamo qualcuna delle discolpe, che sogliono
„ tosto addurre in proprio favore. Due sono le

 „ prin-

„ principali. L'una è il mal coſtume: l'altra è
„ la collera. *Non vorrei beſtemmiare*, dice colui:
„ *Ma ſono avvezzo così: Non poſſo emendarmi*.
„ E quanto a ciò non vi voglio io già negare, che
„ ſe uno male abituato nel proferire contro Dio
„ parole ingiurioſe adopera de' rimedj per conte-
„ nerſene più che può, non ſia veriſimigliante,
„ che in qualche caſo la paſſione lo acciechi tan-
„ to, o la mala uſanza tanto lo ſopraffaccia, che
„ egli o non pecchi, come in atto indeliberato
„ conforme a quello, *Eſt qui labitur lingua ſed*
„ *non ex animo*; o pecchi sì, ma di colpa più tol-
„ lerabile. (*Quid cautius a ſeveriore Theologo di-*
„ *ci valet?*) Ma ſe egli invece di odiare queſto
„ mal abito, e di adoperare mezzi proprj, e
„ proporzionati per eſtirparlo, ſempre più lo
„ rinforzi con atti, ſenza travagliarſene molto;
„ *dico, che il peccare per abito aggrava in coſtui*
„ *la colpa, non la diminuiſce*. Che bella ſcuſa ſa-
„ rebbe quella di un ladro, il quale diceſſe al giu-
„ dice: Perdonatemi la forca, perchè ſono av-
„ vezzo a rubare: Anzi per queſto, direbbe il
„ Giudice a lui ne meriteresti più d'una, ſe di
„ più d'una tu mai foſſi capace. Perchè come
„ avvezzo a rubare ſei perturbatore più coſtante,
„ e più conſueto della pubblica quiete da te ſcon-
„ volta. In ſoſtanza, peccar per abito è peccare
„ più intenſamente, dice S. Tomaſo, ed in con-
„ ſeguenza è peccare più gravemente.
„ Quanto poi al beſtemmiare per collera (che
„ è la ſcuſa di tal'un altro) non ha dubbio, che
„ quel-

„ quella bestemmia, che nasce da mero orgoglio,
„ come proviene da maggior deliberazione, co-
„ sì è più detestabile di quell' altra, che nasce da
„ perturbazione prodotta dall' ira. Tuttavia,
„ che sciocchezza è mai questa, pretendere, che
„ lo sdegno scusi le contumelie vomitate contra
„ sua Divina Maestà, mentre non è bastante ad
„ iscusare gl' improperj detti ad un uomo ancor
„ di volgo? Se uno per collera vi dica una solen-
„ nissima villania, lo scusate voi senza farne risen-
„ timento? Anzi gli date per risposta or pugni,
„ or pugnalate. E poi volete che la medesima
„ collera scusi voi nelle villanie, che da voi sono
„ dette a Dio? „ Eandem doctrinam omnes ad unum Concionatores e publico suggestu docent, dum de habitu perverso, pravaque consuetudine ad populum loquuntur. Legantur eorum libri quadragesimales,

XX. Conferantur itaque quæ hactenus ex celeberrimo P. Paulo *Segneri* transcripsi cum opinione *Interpretis*, *Tamburini*, *Leandri*, aliorumque Probabilistarum. Tunc negent, si ausint, diversam omnino esse *Pulpiti*, & *Confessionarii* doctrinam? Alterutrum ergo fateantur oportet. Aut Confessarios, aut Concionatores erronea docere, & Christianos, licet non ex animo, decipere. Utri horum fides adhibenda? Respondet sapiens Jesuita P. Michael Elizalde *par. 2. lib.6. q.6.* Christum Dominum nobis perspicue indicare, quibus ex his Ministris fidem adhibere, & a quibus cavere debeamus. Inquit enim Christus *Matth.23.*

Super cathedram Moysis sederunt Scribæ, & Pharisæi. Omnia ergo quæcumque dixerint vobis servate, & facite. Aliam Regulam prorsus oppositam nobis præscribit *Matth. 16. Intuemini, & cavete a fermento Pharisæorum, & Saducæorum.* Quod cum de panis fermento discipuli intelligerent, continuo illam exposuit Christus ibidem. *Quare non intelligitis, quia non de pane dixi vobis, cavete a fermento Pharisæorum, & Saducæorum? Tunc intellexerunt, quia non dixerit cavendum a fermento panum, sed a doctrina Pharisæorum, & Saducæorum.* Apertissimam inter hos duos textus oppositionem, pugnamque nemo non videt. In primo textu jubetur: *Quæcumque dixerint vobis servate, & facite.* In altero hoc idem conceptis verbis vetatur: *Intuemini, & cavete ... a doctrina Pharisæorum, & Saducæorum.* Si cavendum ab istorum doctrina est, quo pacto illorum doctrinæ parere, & quæ dicunt exequi debemus? Missis variis expositionibus, interpretatio Augustini apprime congrua est. In primo textu Concionatores Christus designat, qui in Templo coram, & e cathedra, seu pulpito divina mandata exponunt: *Super Cathedram Moysis sederunt Scribæ, & Pharisei.* Quid heinc? *Omnia ergo quæcumque vobis dixerint servate, & facite.* Audiamus Augustinum Ser. 137. alias de verbis Domini 49. *Habes Dominum dicentem de Phariseis: Cathedram Moysis sedent.* Deinceps prope finem: *Fratres mei nunquid non ascendit aliquando, aut Presbyter, aut Episcopus, & non dicit*

cit aliud de superiori loco, nisi ne rapiantur res alienæ, ne fraudes fiant, ne scelera admittantur? Non possunt dicere aliud qui Cathedram Moysis sedent. Et post pauca: *Quia de loco superiore non possunt dicere isti, nisi bene facite: nolite perjurare* (nolite blasphemare) *nolite fraudare, nolite aliquem circumvenire.* Quis istorum e suggestu auderet effari: vellicare Virginum genas, humeros nudatos ostendere, ubera tumentia efferre, Monialium mamillas tangere, ex consuetudine contumelias blasphemiasque in Deum evomere, aut nulla culpa est, aut venialis? Quis tantæ frontis, ut e pulpito coram populo similia effutire ausit? Et tamen in secretis consiliis, immo in libris typis editis, hæc, & pejora, ut allatis textibus palam feci, docentur. Mundi genius ad concupiscentiam carnis, & cupiditatem rerum, quod attinet, plus minusve semper idem. Testatur ipse Augustinus, suo quoque tempore ad se venisse Christianos, qui in secretis consultationibus contrariam ab ea, quam in Concionibus audierant, requirebant doctrinam. *Aliquando nobis contigit* (subdit ibidem) *& experti dicimus: nam non crederemus. Multi a nobis consilia mala petunt: consilia mentiendi, circumveniendi, putantes quia talia placeant nobis. Sed in nomine Christi, si domino placet quod dicimus, nullus talis nos tentavit, & invenit quod volebat in nobis. Quia si vult ipse qui nos vocavit, Pastores sumus, non Mercenarii.* Nec putes Catholicos istos adeo sive stupidos, sive effrontes fuisse, ut vellent ab Augustino sibi licita

red-

reddi mendacia, fraudes, dolos, furta, impudicitias, blaſphemias ſub his nominibus, nulliſque adjectis calamiſtris. Petebant illi, quod petunt & noſtri: videlicet, ut vocum mutatione, ac ſubſtitutione, res ipſæ concederentur. Quœrebant & ipſi ſub honeſtis vocibus turpes res. Impudicitia vocetur *ſubimpudicitia*: mendacia *reſtrictiones mentales*, aut *loquutiones materiales*: furta *compenſationes occultæ*: blaſphemiæ continuatæ, *blaſphemiæ materiales*: uſuræ *ſocietates triplicatæ*: Hæc ab Auguſtino petebant, ſed hæc ab Auguſtino Paſtore, non Mercenario, obtinere non potuerunt. Hæc petunt Chriſtiani a duobus ſæculis, & a pluribus obtinent, atque heinc ortum magna ex parte duxit Caſuiſtica Theologia recens. Sed audiamus ipſum doctiſſimum Elizalde *cit. lib. 6. q. 6. §. 4.* „ Ex hac ergo ab Auguſtino „ conſtituta regula, ea plerumque ſaltem bona, „ & facienda dicimus, quæ ſacri Concionatores, „ Presbyteri, aut Epiſcopi ſedentes ſuper Cathe- „ dram Moyſi ex alto prædicant: ea autem non „ eſſe ſervanda, & facienda, quæ alibi præter, „ aut contra dicerentur. Illi nimirum honeſtiſſi- „ ma ſanctiſſimaque plerumque decernunt: dili- „ gendum eſſe Deum ſuper omnia: diligendos in- „ ſtar noſtri proximos, etiam inimicos, docent; „ *nec gloſſis corrumpunt*, *aut dicunt ſatis eſſe non* „ *odiſſe* .... Neque enim uſquam audimus eos ex „ alto docentes, in magna occaſione, propter hæc, „ illaque præjudicia, permaneri poſſe. Eruen- „ dum magis oculum ajunt: abſcindendas potius

„ ma-

„ manus ipſas, & pedes, ſi ſcandalizaverint &c.
„ Haud dicere ſolent, mutuo, non quidem propter
„ alios titulos, lucrari quem poſſe ſex, octo,
„ decem, & inſuper pignus quoque accipere:
„ ſed vel omittunt iſta, vel reprehendunt. Nec
„ item duellum ſic, vel ſic acceptari poſſe: bene-
„ ficia Eccleſiaſtica ita renuntiari poſſe, ut non
„ quidem vendantur, eædem tamen, quæ in
„ emptionibus ſolent, ſummæ vel ſolvantur, vel
„ dentur. *Res quippe eædem ſæpe eſſe* ſolent, & in
„ nominibus, formalitatibuſque honeſtas omnis
„ reponitur. Taceo de juniorum relaxatione, de
„ veſtium profanitate, *de impudicitiis multis*
„ atque ſimilibus, quæ ſacri Concionatores vel
„ prætermittunt, vel improbant, approbant ve-
„ ro ex alto nuſquam; quod ſi facerent, aures pla-
„ ne offenderent Fidelium: nec Evangelium expo-
„ nere, ſed profanare cenſerentur. Ipſa itaque
„ cathedra, ſanctitudo etiam loci, &, ut ita lo-
„ quar, publicitas, Evangelium denique ipſum,
„ quod quoquomodo demum tractant, & expo-
„ nunt, ne prorſus præter dicere audeant, eos
„ tenet, ne aliter dicant, doceant. Sapienter ita-
„ que Auguſtinus ad iſta reflectens, de his dictis
„ Dominum explicavit: *Quæ dicunt* &c.

XXI. Serio ergo ſecum reputent Confeſſarii unam eſſe Evangelii viam, unam Chriſti Theologiam. Anne Concionatores de omni verbo Deo rationem ſunt reddituri, ſecus Confeſſarii? An iſtis demulcendi, illis terrendi homines conſtituta lex eſt? Numquid Concionatores ex Evangelio, & Con-

& Confeſſarii ex oppoſitis libris, Chriſtianorum inſtitutiones eruere debent? Sed minantur Patres, & potiſſimum Bonaventura: Væ væ Confeſſariis illis, qui Scripturarum jejuni animarum ſuſcipiunt regimen! Antequam conſcientiæ caſus reſolvant, perpendant, utrum quæ ſecreto conſulunt, deciduntque, ex alto, & coram populo, doctiſque viris prædicare auderent?

XXII. Non eſt ergo impoſtura, & quorundam Antiprobabiliſtarum figmentum, aliam Pulpiti eſſe, aliam Confeſſionarii Theologiam. Quoniam tanta evidentia palam feci *Interpretis*, *Tamburini*, *Leandri*, *aliorumque plurium Probabiliſtarum* opiniones de blaſphemia, de impudicitia, diſtare a doctrina P. Pauli *Segneri*, aliorumque omnium Concionatorum, ut neque hiſcere quiſquam valeat: idemque probaturum me ſpondeo in omni fere diſſidentium opinionum genere. Quod ſi aliqui opponerent, Moralis Theologiæ Profeſſorum, & Confeſſariorum munus eſſe exponere, decidere quid ſit rectum, quid honeſtum, quid juſtum, quid lethale, quid veniale, & ſimilia: Concionatorum vero declamare adverſus vitia, turpitudinem deteſtari, ſuadere virtutem, hortari ad perfectionem, permovere animos ad pœnitentiam, ſecus præceptorum difficultates reſolvere. Si inquam aliqui hæc & ſimilia opponerent, hi profecto extrema laborarent ignorantia. Quoniam, ut dixi ſupra, non aliam unquam Patres, & omnium ſæculorum Doctores, & Epiſcopi ſancti in Suggeſtu, aliam in Tribunali pœniten-

tiæ

tiæ doctrinam docuerunt. Nec aliam edidere doctrinam pro Confessionibus, aliam pro Concionibus, ut ex eorum liquet operibus. Hæc, quæ dicta sunt, non ita absolute accipias velim, ut nequeat interdum evenire oppositum. Huc res tota pertinet. Si Ministeria spectentur, facilius in privatis consiliis, quam in publicis Concionibus laxæ doctrinæ disseminantur. Cæterum ad Ministros quod attinet, non desunt Concionatores, qui, quæ sui officii sunt, minus calleant. Idcirco, ut in praxi deprehendatur, a quibus stet veritas, prudentia opus est, & vigilantia.

XXIII. Porro ut compertum fiat, hanc nostram longiusculam digressionem eo tandem spectare; viamque sternere, ut magnopere confirmet quod demonstrandum suscepimus; paucis rem perstringamus. Duo in hac digressione cursim præstitimus. Unum, Concionatores in morum controversiis, & in hac ipsa nostra de blasphemia quæstione doctrinam docere cum Casuistarum opinationibus hostiliter pugnantem. Alterum, hanc Concionatorum de blasphemia, sicut & de aliis, doctrinam erutam esse ex Scripturis, & Patribus, atque adeo in conflictu auscultandum Concionatoribus esse, missis Casuistis. Negabisne hanc piissimi P. *Segneri*, aliorumque Concionatorum doctrinam, adversus pravam blasphemandi consuetudinem, haustam esse ex Scripturis, & Patribus? Si id negas, illud ego evinco, & hoc evincendo in semitam regredior.

XXIV. Igitur quod Interpretis, Tamburini, Lean-

Leandri, & cæterorum Juniorum laxa de blasphemandi consuetudine opinio sit Sacræ Scripturæ evidenter adversa, nemo inficias ibit. Blasphemia enim omnium scelerum gravissimum est, ut docet S. Thomus 2. 2. *q.* 13. *a.* 3. Idemque prius docuerant & Chrysostomus *in Psal.*95. *Nihil magis impium, quam adversus Deum blasphemia*. Et S. Augustinus lib. contra mendacium *cap.*19. *Ideo autem pejus est blasphemare, quam pejerare: quoniam pejerando falsæ rei adhibetur testis Deus, blasphemando autem de ipso falsa dicuntur Deo*. Heinc est, quod non adeo frequenter Patres meminerint consuetudinis blasphemandi. Vix enim in suspicionem venire potuit, tam horrendum scelus in hominum morem immigrare posse. Cæterum ut evincam, a Scripturis, & Patribus sceleratum blasphemandi morem improbari, præmitto, eandem esse penes omnes Probabilistas de perjurio, ac de blasphemia ex consuetudine sententiam. Ergo si Scriptura & Patres improbant vel ipsa juramenta ex consuetudine ob periculum pejerandi, quod ex frequenti juramento oritur; quanto severius vetabunt familiarem blasphemandi usum? Sanctum interdum juramentum est. Consceleratа blasphemia semper; ergo eo severius Deus blasphemias prohibet, quo enormior perjurio blasphemia est. Porro hæc adversus jurandi consuetudinem Deus præscribit *Ecclesiast.* 23. *v.*9. *Jurationi non assuescat os tuum*: *Multi enim casus in illa*. *v.* 12. *Vir multum jurans implebitur iniquitate*. Juramentum ut dixi sæpe licitum est.

Ni-

Nihilominus, quia jurandi assiduitas perjurii occasio esse potest, consuetudinem jurandi Deus vetat. Quanto itaque severius blasphemias, quæ nunquam licent, quæ semper gravissima sunt omnium scelera, prohibeat necessum est? Secundum opinionem Interpretis, suorumque Probabilistarum Deus dicere debuisset: *Jurationi, blasphemii assuescat os tuum, ut multi casus in illis fiant veniales*. Debuisset dicere: *Vir parum jurans, parum blasphemans replebitur iniquitate formali; Sed vir multum jurans, multum blasphemans replebitur iniquitate materiali, immo juxta Tamburinum nec materiali quidem*. Quid quod Scriptura indefinite cujusque generis peccata ex habitu detestatur? *Jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat*. *Joan*. 5. Item *Eccles*. 21. *Fili peccasti, ne adjicias iterum*. Secundum nostros Juni ores dicendum esset: *Jam frequenter peccabis, ut consuetudo peccata excuset*. Blasphæmiæ sunt hæ? At necessario consequuntur doctrinam Interpretis, Tamburini, Leandri, aliorumque. A scripturis ad Patres transeamus.

XXV. S. Joannes Chrysostomus *hom*. 14. *ad Populum Antiochenum* jurandi consuetudinem uberrima sua eloquentia improbat, & recentiorum Moralistarum prætextus repellit, occluditque effugia. Inadvertentiam, quam ex consuetudine sive jurandi, sive blasphemandi obtrudunt, his verbis rejicit *n*. 2. *Nec enim hoc solum habet mali juramentum, quod & temeratum, & servatum juratos pœnæ faciat obnoxios... sed & aliud*

 non

non minus isto malum. Quod autem hoc est... Quid frequenter & volens, & invitus: & nesciens, & sciens: & serio, & joco loquens, & ab ira sæpe elatus, & a multis aliis, omnino pejerabit: & his contradicet nemo: usque adeo planum, & manifestum est, quod multum jurantem perjurum esse necessarium sit. Inter mala ergo, quæ frequentiam jurandi, & blasphemandi consequuntur, S. Episcopus recenset, quod *nesciens*, & *sciens* jurabis, & blasphemabis? Clarius versus finem ejusdem homiliæ futilem consuetudinis excusationem detestatur. *Nec putare idoneam esse nobis defensionem, si consuetudinem prætendamus. Quod enim excusatio hæc sit, & prætextus, nec consuetudinis, sed corporis sit culpa, ab his, quæ jam evenere vobis, persuadere conabor. Civitatis balnea Imperator obstruxit, & lavari jussit neminem: & legem transgredi est ausus nemo, aut factum incusare, aut consuetudinem prætendere.... Quomodo igitur non absurdum Imperatore jubente vel difficillima sustinere; Deo vero statuente id, quod nec grave est, neque difficile, verum perquam facile, & commodum, contemnere, deridere, & consuetudinem prætendere?* Similia habet *hom.* 20. ad eundem Populum. Item *hom.* 1. & 2. Denique *in Psal.* 49. docet consuetudinem pravam mentis cæcitatem inducere. *Longa enim vitiorum consuetudo magnam affert cæcitatem, & amentes efficit, & perspicaces oculos intelligentiæ eruit.* Item *hom.* 7. *n.* 7. *in Epist.* 2. *ad Cor. Magna quippe, magna, inquam, consuetudinis vis, atque adeo tanta, ut in naturæ necessitatem migret.*

XXVI.

XXVI. S. Augustinus pluribus in locis Recentiorum Probabilistarum fucos, & prætextus inconsiderationis, consuetudinisque, quibus horrorem perjurii, & blasphemiæ obtegere conantur, dispellit. *Lib.* 19. *contra Faustum cap.* 23. hæc scribit: *Apostolus in sermonibus, quos habuisse narratur, numquam juravit, ne jurandi consuetudine aliquando vel Nesciens in perjurium laberetur.* Leges ibi plura. *Item lib. de Mendac. cap.* 15. Sed fusius versat hoc argumentum *ser.* 30. de verbis Apostoli, ubi exponit illud *Jacobi* 5. *ante omnia nolite jurare*, ubi post medium sermonis hæc inter alia scribit: *Quare ergo* ante omnia? *Isto verbo quod ait*: ante omnia, *cautos nos facit adversus linguam nostram.* Ante omnia, *ait*, *ut attendatis præ cæteris, ut vigiletis, ne surrepat vobis consuetudo jurandi* ..... *Nolles ut diceret tibi*: ante omnia, *ut te adversus consuetudinem intentissimum redderet, ut omnia tua inspiceres, omnes motus linguæ tuæ diligentissime custodires, esses custos malæ consuetudinis tuæ ad eam constringendam? Audi*: ante omnia. *Dormiebas, pungo, ante omnia spinas admoveo. Quid est* ante omnia? *Ante omnia vigila*: *ante omnia intentus esto. Juravimus & nos, passim habuimus istam teterrimam consuetudinem, & mortiferam.* Non est mortifera consuetudo, opponunt Probabilistæ, quia tollit advertentiam jurandi, & blasphemandi. Sed persequamur, quæ subdit Augustinus: *Dico Charitati vestræ, ex quo Deo servire cœpimus, & quantum malum*

ſit in perjurio vidimus, timuimus vehementer, & veternoſiſſimam conſuetudinem timore frenavimus. Poſt pauca: objicit ſibi Auguſtinus tritam excuſationem Recentiorum. *Sed conſuetudo eſt, ſolet dici. Solet dici, quando non dico*: ante omnia. *Quid eſt, ante omnia? Præ cæteris cautus eſto, plus ad hoc intentus eſto, quam ad alia. Major conſuetudo majorem intentionem flagitat .... Lingua facilitatem habet motus: in udo poſita eſt, facile in lubrico labitur. Quanto illa citius, & facilius movetur, tanto tu adverſus illam fixus eſto. Domabis ſi vigilabis, vigilabis ſi timebis, timebis ſi Chriſtianum te eſſe cogitaveris.* Poſtremum ſub finem ſermonis omnes hortatur, ut *attenti ſint adverſus conſuetudinem ſuam, & admoneant ſe hodie cum ad domos ſuas venerint, cum conſuetudinem ſuam lapſu linguæ repetiverint; admoneat proximus proximum: Hoc eſt quod hodie audivimus, hoc eſt quod obſtricti ſumus.*

XXVII. Si tanto zelo Patres detonant adverſus jurandi conſuetudinem, quanto ferventius, acriuſque non declamarent adverſus blaſphemandi morem? In hunc quoque invehitur Chryſoſtomus, ſed rarius, quod tam teterrima, & horrenda conſuetudo non hominum, ſed dæmonum ſit. Dicant nunc perdocti Probabiliſtæ: ſi blaſphemiæ & perjuria ex conſuetudine, aut nulla crimina eſſent, aut levia, tanta ne ſeveritate jurandi, & blaſphemandi morem Patres improbarent? Tanta ne eloquentia urgerent homines, qua increpationibus, qua precibus, qua minis, & ſuppliciis ad evellendam teterrimam, & praviſſimam con-

consuetudinem? Quid ad hæc quæso? Dicturus ne es, Patres improbare juramenta ex consuetudine, secus blasphemias? Sed tantam stultitiam a nemine pronunciandam crediderim. Velint ergo nolint, fateantur necesse est, Patres Sanctos damnare non modo perjuria, & blasphemias ex consuetudine prolatas, sed vel ipsam consuetudinem jurandi, tametsi juramentum licitum absolute sit, quia assiduitas perjurii occasio esse potest. Si vera esset Probabilistarum opinio, falsa foret Scripturarum, & Patrum doctrina, injustæ objurgationes, perniciosi hortatus. Perjuria, & blasphemiæ, ablata consuetudine, scelera sunt æterna morte, & terrenis pœnis mulctanda. Si sint ex consuetudine, ex habitu, gravi malitia carent, & nec damnationi æternæ, nec reservationi Episcoporum subjacent. Ergo non expellendæ, sed retinendæ, fovendæque sunt consuetudines istæ? Valeant ergo Patres, valeat Cathechismus Concilii Tridentini, qui *part.* 3. *in.* 2. *præcep. c.* 3. §. 13. inter alia plura hæc habet: *Infinita enim fere mala ex jurandi* (multo magis ex blasphemandi) *nimia consuetudine emanare, & sacrarum Literarum auctoritate, & Sanctissimorum Patrum testimoniis comprobatum.*

XXVIII. Sed accedamus ad omnium Patrum exquisitam Epitomen S. Thomam Aquinatem, qui 2. 2. *q.* 89. *a.* 2. *ad* 1. hæc docet: *Dicendum est, quod (sicut Augustinus dicit in lib. de mendacio) Apostolus in Epistolis suis jurans, ostendit, quomodo accipiendum esset quod dictum est: dico*

 vo-

vobis non jurare omninò: ne scilicet jurando ad facilitatem jurandi perveniatur; & ex facilitate jurandi ad consuetudinem, & a consuetudine in perjurium decidatur; & ideo non invenitur jurasse, nisi scribent, ubi consideratio cautior non habet linguam præcipitem. Cum hæc adeo comperta sint, non erubescunt quidam Probabilistæ præcipue P. La Croix in patrocinium laxæ opinionis allegare Angelici Doctoris textum ex hac 22. *q*. 98. *a* 3. *ad* 2. ubi hæc habet: *Ille autem, qui ex lapsu linguæ falsum jurat, siquidem advertat, se jurare, & falsum esse, quod jurat, non excusatur a peccato mortali, sicut nec a Dei contemptu. Si autem hoc non advertat, non videtur habere intentionem jurandi, & ideo a crimine perjurii excusatur*. Argumentum, quod sibi objicit Angelicus, est, utrum *semper* peccet mortaliter, qui jurat per Deum? Illius responsio est, hunc non semper peccare, quia, si ex lapsu linguæ juret, & invincibili inconsideratione non advertat, se jurare, tunc a perjurii crimine liber est. Porro ne vel in simile perjurium quis incidat, laudata *q*. 89. *a*. 2. *in c*. ad linguæ custodiam hortatur: *quia*, inquit, *imminet etiam periculum perjurii, quia de facili homo in verbo delinquit secundum illud Jacobi* 3. *si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir. Unde Eccles*. 23. *dicitur*: *Jurationi non assuescat os tuum, multi enim casus in illa*.

XXIX. Verum, ut omnium adversariorum os obstruatur, doctrinam ex S. Thoma huc transcribo,

cribo, quæ nulli ſubjacet cavillationi. Docet ille abſolute, eos, qui ex conſuetudine, ſeu habitu peccant, gravius, intenſius, enormiuſque peccare. *Vbi eſt* (inquit 2. 2. q. 156. a. 3. in c.) *major inclinatio voluntatis ad peccandum, ibi eſt gravius peccatum. In eo autem, qui eſt intemperatus, voluntas inclinatur ad peccandum ex propria electione, quæ procedit ex HABITV PER CONSVETVDINEM acquiſito*. Verum hæc obiter. Pro dignitate, & data opera, hoc argumentum verſat 1. 2. *q*. 78. *a*. 2. cujus hic eſt titulus: *Vtrum quicumque peccat ex habitu, peccet ex certa malitia*. Cui quæſito hoc præbet reſponſum: *Quandocumque utitur habitu vitioſo, neceſſe eſt, quod ex certa malitia peccet. Quia unicuique habenti habitum eſt per ſe diligibile id, quod eſt ei conveniens ſecundum proprium habitum, qui ſic fit ei quodam modo connaturale, ſecundum quod conſuetudo, & habitus vertitur in naturam. Hoc autem, quod eſt alicui conveniens ſecundum habitum vitioſum, eſt id, quod excludit bonum ſpirituale: ex quo ſequitur, quod homo eligat malum ſpirituale, ut adipiſcatur bonum, quod eſt ei ſecundum habitum conveniens: & hoc eſt ex certa malitia peccare. Vnde manifeſtum eſt, quod quicumque peccat ex habitu, peccet ex certa malitia*. Lege etiam *art.* 3. & 4. ejuſdem quæſtionis, ubi plura offendes, quæ veritatem hanc alioquin luculentiſſimam confirmant. Hanc eandem doctrinam docent Patres omnes. Chryſoſtomus, ut vidimus, conſuetudinem alteram ap-

appellat naturam. Augustinus vocat habitum vitiosum, modo *secundam*, & *affabricatam naturam*, modo catenam ferream, qua plurium annorum spatio astrictus fuit.

XXX. Ut quam sit & Interpretis, & aliorum Probabilistarum laxa, & quasi dixerim erronea horrorisque plenissima doctrina appareat, recurrat sub oculos Interpretis textus. Reservationi non subest, *si blasphemia sit imperfecte deliberata ex prava consuetudine blasphemandi*: *Nam venialia non reservantur*. Blasphemia, ut diximus, est omnium scelerum horrendissimum. Ergo si prava consuetudo a gravi malitia blasphemos purgat; potiori jure a gravi malitia immunes constituet eos, qui fornicantur, qui adulterantur, qui furantur, qui occidunt, qui usuras exercent. Aberras, atque Probabilisticæ doctrinæ jejunum te prodis. Distant quam longissime a peccatis linguæ & mentis, exteriora facinora, cujusmodi sunt adulteria, furta, fornicationes, homicidia. Scitissime. Primum enim extra controversiam est, juxta Probabilistas, blasphemos, perjuros, detractores, calumniatores, conviciatores, contumeliosos, qui ex habitu peccant, gravis culpæ expertes esse. Suavis quippe, & benigna istorum malitia, quia absque mentis consideratione est, & conscientiæ morsibus. Quod si perjuria, blasphemiæ, hæreses, calumniæ, cæteraque linguæ crimina vitioso habitu, & depravata consuetudine parta, gravem malitiam exuunt: potiori jure delectationes morosæ, venerea desideria, affe-

affectionesque impudicæ, bonorum proximi cupiditates: ne multa: omnia flagitia contra nonum, & decimum Decalogi Mandatum, leviusculæ noxæ erunt, dummodo mens humana veternosissimo, & putridissimo habitu hoc in luto veluti sus volutetur. Hæc omnia concedant, necesse est, Probabilistæ citati. Nam facilius labitur mens assueta libidini, avaritiæ, in interiores oblectationes, & desideria libidinosa, quam lingua in perjuria, blasphemias, hæreses, & calumnias. Ergo si hæc omnia, quidni & illa gravi carebunt malitia? Cæterum ipsum discrimen inter utriusque generis peccata assignatum, commentitium est. Siquidem quænam libertatis sedes? Voluntas. Perversa consuetudo pejerandi, blasphemandi, hæreses pronunciandi, voluntati libertatem adimit, Probabilistis fatentibus: Ergo & voluntati fornicandi, furandi, adulterandi, occidendi. Probo consequentiam. Actio exterior juxta S. Thomam non addit essentialem malitiam actui interiori. In ipsa voluntate tota substantia, & natura malitiæ sistit, veluti in suo centro; ergo quam libertatem consuetudo prava voluntati adimit in regimine linguæ, eandem illi auferet in aliorum membrorum usu. Externorum membrorum usus, inquis, facilius, & fortius mentem, sensusque excitant, vellicant, & ad considerandum impellunt. Verum id natura sua habet: Cæterum inveterata malitia prævalente, homines pravis habitibus devincti, omnia alia, dum fornicantur, furantur, percutiunt, præter malitiam, con-

considerant, advertunt, meditantur. Tandem, ut ut exteriorum actuum res se habeat, illud sat est ad improbandam Recentiorum doctrinam, quod doceant gravissima linguæ, & mentis flagitia perversa consuetudine mentem fæcundante genita, aut nulla, aut levia esse crimina.

XXXI. Loquantur tandem & ipsi Probabilistæ, suaque exerant arma in propriæ causæ defensionem. Indicata inter disputandum sunt illorum argumenta, obiterque soluta. Verum quia ea, quæ ut se defendant, opponunt, alia absurda pariunt: idcirco enucleatius excutere debemus. Vix propugnari falsa doctrina potest, quin in pejores incidat defensio errores. Arguunt ergo illi: Qui ex habitu vitioso, & iniqua consuetudine pejerant, blasphemant, hæreses evomunt, haudquaquam se peccare, blasphemare, pejerare, convitiari advertunt: Consuetudo enim, quæ altas in anima radices agit, cum veluti in naturam mutata sit, mentem secum abripit, linguaque assuefactionis pondere inflexa, inconsiderata mente pejerat, blasphematque. Ignorantia, seu inconsideratio hæc libertatem aufert, ergo & malilitiam. Peccatum enim nullum, libertate sublata, sicuti nulla absque mentis cognitione libertas.

XXXII. In hac Recentiorum doctrina, qua suam tueri causam student, præter ea, quæ hactenus dicta sunt, purus, putusque continetur Pelagianismus, pro ut mox evidenti, nisi me omnia fallunt, ratiocinio evincam. Prius tamen admonere lectorem juvat, præfatum sophisma cen-

centum in locis solvere S. Thomam. Et quod caput est, de ignorantia consequente habitum pravum, hæc habet 1. 2. q. 76. a. 4. *ad* 1. *Ignorantia, secundum quam omnis malus est ignorans, non est causa peccati, sed aliquid consequens ad causam, scilicet ad passionem, vel habitum inclinantem in peccatum*. Hæc autem ignorantia consequens habitum non diminuit, sed auget malitiam, ut evincit in eodem articulo: & *q.* 78. *a.*4. *ad* 1. ubi objicit sibi ignorantiam consequentem inveteratum peccandi usum, respondetque. *Ad* 1. *dicendum, quod ignorantia electionis, de qua objectio procedit, neque excusat, neque diminuit peccatum. Unde neque major ignorantia talis facit esse minus peccatum*.

XXXIII. Indicavi *num.* 4. in doctrina Interpretis, aliorumque, quos ille citat, Theologorum, *Ignorantismum* contineri, & Pelagianismum. Ignorantismus peccata ignorantiæ rejicit. Unus ex capitalibus Pelagii, seu verius Cælestii erroribus, Ignorantismus est, ut testantur Augustinus & Hieronymus. Hæc quippe est Cælestii argumentatio, quam sub persona Critoboli S. Hieronymus perhibet *lib.* 1. *Dialog. advers. Pelagianos*. *Rogo, quæ est justitia, ut in peccato tenear erroris, cujus reatum non habet conscientia? Nescio me peccasse, & cujus rei, quam nescio, pœnas luo? Et quid plus faciam, si sponte peccavero?* S. Hieronymus innumeris veteris Testamenti textibus evincit admittenda esse ignorantiæ peccata. Cælestius Hieronymum provo-

cavit

cavit, ut ex Evangelio, si potis est, id evincat. *Numquid* (ut est apud Hieronym. lib. 2. Dial.) *& de Evangelio poteris hoc probare, ut puniatur quisque pro eo quod nesciat, & ante pœnas luat, quam reus sit conscientiæ?* Hieronymus os Cælestii obstruit allegatis ex universo Novo Testamento luculentissimis testimoniis. Jansenii interpretamentum, quo contendit, Cælestium loqui de ignorantia invincibili, huncque errorem in Synodo Diospolitana damnatum fuisse, commentum est, & ab Ecclesia damnatum. Expositio itidem Terilli, qua defendit, errorem Cælestii in hoc situm esse, quod is negaret ignorantiam esse pœnam originalis culpæ, evidenter falsa est. Hieronymus in duobus libris præfatis adversus Pelagianos nec meminit originalis culpæ. Utique Pelagiani negantes peccatum originale, consecutione necessaria negabant ignorantiam esse ejusdem partum. At error de peccato originali distinctus omnino fuit ab hac altera quæstione: Utrum sine actuali advertentia, seu utrum peccare non possimus, quin sciamus nos peccare. Hoc negabant Pelagiani: & hunc errorem damnavit una cum cæteris erroribus Ecclesia. Veritas ergo fidei est, admittenda esse ignorantiæ peccata. Heinc perfectam habes Epocham invectæ laxitatis in Evangelicam moralem. Quibus enim principiis Pelagiani liberi arbitrii vires plus justo ampliarunt, divina interiore Gratia, & ignorantiæ peccatis de medio sublatis, iisdem Ethices Christianæ rigorem laxarunt. Quoniam

quo

quo altius illi extollebant humanæ voluntatis potestatem, eo profundiores agebat superbia radices, superbiam comitatur ignorantia. Et hæc duo sunt amplissima corruptæ Moralis principia. Enim vero, si nemo peccat, nisi cum se peccare cognoscit, quisque se judicare potest, utrum odio, vel amore dignus sit. Superbia ex alia parte tam densam emittit caliginem, ut mentem prorsus obnubilet, obscuretque. Peccabunt ergo homines peccata gravissima, quin cujusque malitiæ sontes evadant, quia minime se peccare advertunt.

XXXIV. Porro, admissa opinione Interpretis, & Probabilistarum, Pelagianismus de ignorantiæ peccatis necessario consequitur. Negant enim isti blasphemias, hæreses, perjuria, esse peccata, ob defectum actualis advertentiæ. Negant hominem sine hac actuali cognitione peccare posse; evidens ergo est, eosdem de medio tollere omnia ignorantiæ peccata. Ergo illum isti *Ignorantismum* defendunt, quem in Pelagianis Ecclesia proscripsit. Ex hoc Ignorantismo prodiit, ceu legitima proles, *Philosophismus* similiter ab Ecclesia damnatus. Enim vero si defectus actualis advertentiæ blasphemandi impedit quominus blasphemia peccatum sit: obstat quoque ne Deus offendatur, dum mens de eodem actu non cogitat; si vero ad honestatem naturalem simul advertat, hancque violet, tum philosophicum, non Theologicum peccatum peccabit.

XXXV. Brevem aliam digressionem, quæ pa-

parum a scopo recedit, impertiri mihi a Lectore postulo. Audivi nudius tertius eruditos viros inficiantes ignorantiam invincibilem Dei consequi Philosophismum, & cætera, quæ eundem comitantur absurda. Propugnant isti reperiri reapse posse Atheum, quem vocant negativum, invincibiliter Deum ignorantem, Wolfii allegata auctoritate ex sua Naturali Theologia *p.* 2. §.247. & *seq.* Rationis momentum ibi in ejusmodi Athei favorem adductum facto nititur, quod perhibet Historia Academiæ Regiæ scientiarum Paris. an. 1705. Juvenis rusticus annorum 24. a nativitate surdus, & mutus, fortuito auditu, & lingua donatus, a Theologis curiose accurateque inquisitus fuit, habuisset ne unquam aliquam Dei notitiam? Severo peracto examine, & Rustico constanter adfirmante, nunquam sibi aliquam Dei notitiam illuxisse, tametsi cum Parentibus & incruento Sacrificio assisteret, & Crucis signum formaret, genua flecteret, aliaque similia; conclusum est, invincibiliter illum Deum ignorasse. Et hoc potissimum testimonio nixus Wolffius Deum invincibiliter ignorari posse defendit. Verum si reorum, seu ignorantium testimoniis unice standum sit, nulla in rerum natura dantur ignorantiæ crimina. Quænam est ignorantiæ sive invincibilis, sive vincibilis notio? Privatio cognitionis. Si enim cujusdam notitiæ radius illucet rei sciendæ, non ignorantiæ, sed malitiæ crimen est. Rusticus præfatus testatus est, se nunquam de Deo cogitasse. Esto. Quid inde?

Non

Non ſane aliud, niſi Deum ignoraſſe. Ergo abſque culpa? Hæc ſane illatio ne Logicæ quidem Tyrunculo, nedum celeberrimo, doctiſſimoque Philoſopho Wolffio digna. Aliunde ergo, quam ab ignorantium hominum teſtimoniis, repetenda eſt aut culpa, aut innocentia innocentiæ. Quoniam iſti non aliud teſtari valent, niſi quod revera Deum ignorent. At adfirmare ne valent, ſe vigiles, ſollicitoſque fuiſſe in Divini Numinis inquiſitione? Adfirmare ne valent nullius ſe negligentiæ, nullius torporis, nullius indiligentiæ reos eſſe, vel fuiſſe in inveſtigatione veritatis, in aperiendis mentis oculis cæleſti luci, qua Deus illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum? Si nil horum, ex quibus aut malitia, aut innocentia colligitur ignorantiæ, teſtari iſti valent; quid mihi ruſticorum ignorantium obtrudis teſtimonium, ut evincas ignorari invincibiliter Deum poſſe? Eruas heinc obiter velim, quam vana ſit plurium Caſuiſtarum argumentatio, Severiſſime, inquiunt, examinavi hos, illoſque juvenes, & conſtanter teſtati ſunt, ſe nunquam credidiſſe pollutionem, fornicationem, furtumque peccatum eſſe. Ergo ignorantia iſtorum invincibilis eſt. Quam, inquam, ſit ineptum ratiocinium iſtud, ex paucis, quæ delibavi, palam eſt. Negamus ergo, & pernegamus, reperiri poſſe Atheum negativum invincibiliter Deum ignorantem.

XXXVI. Inſtabant eruditi viri. At quid reſponderes illis, qui oppoſita opinione convicti ne-

negarent ex hac invincibili ignorantia consequi illa absurda, quæ ex Philosophismo Casuistico sponte fluunt?

Reposui Philosophismum necessario consequi ex hypothesi ignorantiæ invincibilis Dei. Invicta quippe est argumentatio isthæc. Fidei veritas est, ignorantiam vere invincibilem a peccato excusare. Ergo qui Deum esse invincibiliter ignoraret, Deum offendere nequiret. Responsum fuit: *Nimis ampla illatio, quæque antecedentis capacitatem excedit. Qui invincibiliter Deum ignorat, non peccat, Deum non recognoscens, non colens, non diligens, verum habet. Non ignorat autem proximum esse diligendum, non esse contra ipsum aliquid committendum, quod sibi fieri non vult: Ergo si contra ipsum peccet, & Philosophicum, & Theologicum est ejus peccatum.* Quam sibi constet hæc ultima consequentia, nemo non videt. Legitima enim illatio hæc est: ergo illius peccatum Philosophicum est, non Theologicum. Nam si nemo peccat in eum, quem ignorat, peccare profecto nequit in Deum, quem ignorare docent. Porro peccatum, quod non est in Deum, nequit Theologicum appellari. Cedo. Si quis proximum invincibiliter ignoraret, peccaret ne ipsum occidendo? Occidis Fratrem invincibiliter existimans esse feram, peccas ne? Minime inquis. Invincibiliter Deum pro lapide habes. Ergo nullo modo in Deum peccas. Ergo veræ & legitimæ sunt omnes consequentiæ, quæ ex Philosophismo deduci solent. Reponebant eru-

eruditi viri. *Quantumvis supremum Numen quis ignoret, videlicet quod omnia malefacta in judicium adducat, improbet, puniat, hujusce tamen summæ, & increatæ Justitiæ, & Veritatis radium fronti indelebiliter gestat impressum.* Recte, & vere. Ergo in fumum occidit jactatus negativus Atheismus. Increata Veritas, increata Justitia Deus est: Ergo si radius increatæ Veritatis in omnium animis impressus sit, in omnium animis Dei notio insculpta est. Eruditorum itaque ratiocinium eo tandem recidit, ut illi de medio tollant quamlibet inculpatam Dei ignorantiam, negentque Atheismum illum innocentem, quem prius propugnandum cum Wolffio susceperant. Verum hæc obiter dicta sint, ut votis satisfacerem eruditi viri, qui in Epistola ad Amicum data hoc magnopere flagitabat.

XXXVII. Risu fortasse, & cachinnis *Interpres* Casuum, & cæteri Probabilistæ excepturi sunt quæ hactenus diverticuli ergo ex eruditis viris recensuimus. Si enim, qui proximum lædit, Deum offendit, ut contendebant isti; potiori jure, qui Deum blasphemiis incessit, in Deum gravissimum scelus peccat, tametsi actu de Deo non cogitet, nec advertat. Verum qualecumque sit illorum super iis judicium, nihil mea id interest. Satis mihi est, invictis rationum momentis fecisse palam, blasphemias ex consuetudine, non levia, sed gravissima esse scelera. Satis mihi est & veritatem summi momenti, & Episcoporum, qui reservant crimina blasphemantium ex consuetudine

prudentiam, sapientiamque ab ineptis interpretamentis vindicasse. Satis tandem mihi est, ab Hæreticorum calumniis, Catholicorum doctrinam vindicasse. Familiare quippe Hæreticis est, quorumdam Catholicorum errata in universæ Romanæ Ecclesiæ doctrinam regerere. Porro doctrina, quam de consuetudine blasphemandi hactenus refutavi, adeo laxa, & scandali plena est, ut vel ipsi Hæresiarchæ Calvino horrorem incutiat. Ut aliquo tangantur pudore Casuistæ illi, qui gravis culpæ expertem effutiunt blasphemandi, pejerandique consuetudinem, lubet transcribere quæ contra assuetudinem jurandi Calvinus scribit *lib.2. Institut. cap.8. §. 25.* „ Vile, & vulgare redditur Dei Nomen, cum veris quidem, „ sed supervacuis juramentis adhibetur. Siquidem accipitur hic quoque in vanum. Quare non satis fuerit a perjurio abstinere, ni simul meminerimus, jusjurandum, non libidinis, aut voluptatis, sed necessitatis causa permissum, & institutum, ideoque extra licitum illius usum egredi, qui rebus non cecessariis accommodat. Porro non alia prætendi necessitas potest, quam ubi vel Religioni, vel charitati est serviendum. *Qua in re nimis licentiose hodie delinquitur, eoque intolerabilius, quod assuetudine ipsa pro delicto imputari desiit, quod certo apud Dei Tribunal non parvo æstimatur. Passim enim promiscue temeratur Dei nomen in nugacibus colloquiis: nec male fieri putatur, quia in tantæ improbitatis possessionem „ longa,*

„ *longa, & impunita audacia ventum est*. „ Quæ non scriberet adversus frequentiam blasphemandi, si tam acriter invehitur contra assuetudinem jurandi vel ipsam veritatem? Hactenus contra blasphemos. Nunc nonnulla alia ejusdem *Interpretis* sub examen induco.

INTERPRES pag. 9.

Q*Væritur septimo: an reservationem incurrat, qui non mere subjective dubius de reservatione blasphemiæ, qui dubius de reservatione Blasphemiæ, vel de reservatione talis blasphemiæ, blasphemet? Resp. Negative. Nam juxta nostram Regulam quartam non sunt reservata, itaut reservatio incurratur, peccata, de quorum reservatione QVOMODOCVMQVE dubitetur*. In altera editione in 8.° deest *To Quomodocumque*. Cur autem aut insertum sit libello grandioris formæ, aut non corectum, si displicet, penes Authorem sit.

XXXVIII. Hoc postremo interpretamento mirum in modum confirmat quæ superius docuit; ut nempe penitus eludat reservationis decretum. Quoniam si argumenta, inquit ille, hactenus allata, te minime revincerent, nempe blasphemias ex consuetudine non esse reservatas, negare saltem nequis, hoc a Theologis junioribus in disputationem adduci. Sed quod in utramque partem Theologi disputant, dubium est. Quod autem dubie tantum reservatum est, a reservationis lege immune est. Ergo blasphemiæ ex consuetudine

 nullo

nullo modo reservatæ sunt. Et quod summopere animadvertere debes, hæc de blasphemia doctrina universalis est pro omnibus casibus reservatis sive Papalibus, sive Episcopalibus.

XXXIX. Ita ne vero? At sacra Congregatio Concilii ex *speciali mandato* Clementis VIII. Decretum edidit an. 1601. die 9. Januarii, quo vetuit, ne quis cujusque privilegii prætextu a casibus *dubie* reservatis absolvat. Hæc sunt verba Decreti: *Ne quis &c.* .... *Sub prætextu privilegiorum ab ullo ex casibus clare vel dubie reservatis in Bulla in Cœna Domini legi solita contentis, vel alias quomodocumque Sedi Apostolicæ reservatis, vel reservandis absolvat*. Hæc sacra Congregatio interpretis officio fungitur. Nullum jus condit, sed jus interpretatur. Porro Decretum istud adversus Regulares latum est, quod vi suorum privilegiorum contendebant in casus reservatos jurisdictionem. Sacra autem Congregatio declaravit, Regulares, ad hoc quod attinet, communi juri subjectos esse: & quemadmodum Confessari Sæculares nequeunt a casibus sive *dubie*, sive *clare* reservatis absolvere, ita neque Regulares. Nec est quod opponas, in altero Decreto ejusdem Clementis VIII. jussu edito anno 1602. die 26. Novemb. nullam fieri istius particulæ *dubie* mentionem. Quoniam inepta fuisset ejusmodi repetitio. Declaratum jus erat: ut quid ergo eandem repetere interpretationem? Quid, quod non minus vox *dubie*, quam vox *clare* omissa in hoc secundo Decreto fit? Si ex omissione vocis *dubie* colli-

geretur

geretur jurisdictionis potestas in casus *dubie* reservatos, eadem ratione colligeretur ex omissione vocis *clare* potestas in casus *clare* reservatos, quod nemo dixerit. Accedit, quod opinio Interpretis damnata videatur in prima propositione Innocentii XI. *Non est illicitum in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti relicta tutiore* &c. Potestas autem jurisdictionis dubio procul ad valorem Sacramenti pertinet, cum, ea sublata, nullum prorsus Sacramentum fit. Plurima alia omitto ne brevitatis limites transiliam.

XL. Quæ hactenus allata sunt, reponit *Interpres* casuum, evincunt dumtaxat, opinionem meæ contrariam esse probabilem, quod & ipse fateor. At mea quoque sententia probabilis est. Sit, per me licet, probabilis opinio tua. At cum opposita sit tutior, tua rejecta, hæc amplectenda est, sic præcipiente Ecclesia. Falleris, reponit Interpres, sensumque ignoras proscriptæ thesis. Distinguas oportet cum eruditis Junioribus, & potissimum cum P. Dominico Viva in hanc *Prop. n.* 20. opinionem probabilem, quæ formam, materiamque Sacramenti spectat, ab opinione probabili, quæ jurisdictionem respicit. In priori, non in posteriori casu, relicta probabili opinione, amplectenda tutior est. Quid acutius excogitari poterat? Ecclesia damnat usum probabilitatis in iis, quæ ad valorem pertinent Sacramenti. Ad Sacramenti valorem essentialiter pertinet jurisdictio, sine qua, omnibus fatentibus, Sacramen-

tum nullum eſt. Ergo damnatus eſt uſus juriſdictionis probabilis relicto tutiore in Sacramentis conferendis. Quid ergo hic materiam, formamque Sacramenti obtrudis, cum in theſi proſcripta nulla iſtorum mentio ſit? Cur ſequendam tutiorem in uſu materiæ, & formæ aſſeris? Alii dicent, Pontificem præcipere uſum ſententiæ tutioris, dum diſputatur de juriſdictione, ſecus dum diſputatur de materia, & forma. Et qua ratione hanc tu rejiceres interpretationem, eadem alii reſpuunt tuam, ut arbitrariam, & chimæricam. Nam Eccleſia abſolute damnat uſum opinionis probabilis in iis, quæ *valorem* ſpectant Sacramenti; ergo ſive valor iſte a juriſdictione, ſive a materia, formaque pendeat, perinde eſt. Propoſitio enim, ad hoc quod attinet, indefinita eſt: ergo omnia ad valorem pertinentia comprehendit.

XLI. Occurritne diſcriminis ratio? Quammaxime, ſubdit Interpres. Quænam amabo te? Hæc quam aſſignant noſtri Recentiores. Cum opinio probabilis verſatur circa materiam, & formam Sacramenti, tum fruſtrationis periculo illud exponitur: ſecus in uſu opinionis probabilis de poteſtate juriſdictionis. Cur hoc? Quia Eccleſia Parens pientiſſima, ſi juriſdictio deſit, ſupplet. Hoccine diſcrimen? An non vides futilem hanc eſſe principii, ut vulgo dicitur, petitionem? Eccleſia abſolute præcepit amplectendam in Sacramentorum adminiſtratione tutiorem ſententiam. Deliberato animo tutior rejicitur, quia ſi juriſdictio deſit, Eccleſia ſupplebit? Si ſupplere

Eccle-

Ecclesia vellet, non præciperet usum tutioris, proscripta probabilitate. Ecclesia supplet in re dubia, dum urget necessitas, & ut succurrat indigentibus: secus ut faveat Probabilistis pro ingenio opinantibus. Iterum reponunt isti. Num Ecclesia clementissima Mater æternum tot animas perire patietur? Jurisdictionis defectum supplere illa valet: Nulla vero in materiam, & formam potestate pollet: idcirco harum inopiam supplere nequit. Iurisdictio tota illius est. Ergo, ut pie de illa sentiamus, dicere cogimur, absolutionem probabili jurisdictione collatam, eidem probari. Hæc sunt argutationes Probabilisticæ, quas jam convellimus, dicendo, pientissimam Matrem Ecclesiam esse, ut succurrat filiis in necessariis, secus ut faveat in superfluis. Adversarii, ut *Probabilismi* jurisdictionem amplificent, dubiam, seu probabilem in Sacramenta jurisdictionem suppleri ab Ecclesia contendunt. Ut eos ad incitas redigam, admitto, probabilem esse a pietate Matris Ecclesiæ repetitam argumentationem. Negabuntne illi tutiorem esse oppositam, quam nos defendimus? Ergo in Sacramentorum usu hæc, contraria rejecta, amplectenda est. Si dixerint, opinionem suam *certam*, nedum probabilem esse, ut his cuniculis penitus eludant Ecclesiæ doctrinam; assignent nobis istius *certitudinis* principia. Nam argumentatio ex pietate, & clementia Ecclesiæ deducta, ad summum, probabilem opinionem reddit, quæ in Sacramentorum usu falsa evadit. Ut quam sit perridicula hæc conficta certitudo,

titudo, palam fiat, ob oculos revocentur Decreta Clementis VIII., & argumentationes inde collectæ. Post, hæc alia adjiciantur. Ecclesia, tametsi mater clementissima, non supplet jurisdictionis defectum, dum Confessarius ignorans casum esse reservatum, ab eodem absolvit: ergo neque dum absolvit ab eo, de quo dubitatur, sitne reservatus. Antecedens vel ipsorum Adversariorum confessione verum est, potissimum in casu, quo unicum peccatum reservatum, aut reservata excommunicatione affectum, extra necessitatis articulum absolutum a Confessario, illud ignorante, fuerit. Et tamen si argumentatio ex pietate Ecclesiæ deducta quidquam valeret, longe probabilius evinceret, Ecclesiam supplere jurisdictionem in casu ignorantiæ invincibilis, quam in casu dubitationis. Hoc evidens est. Nam dum quis dubitat, casum esse reservatum, recurrere ad Superiorem potest, ignorans non potest. Nec est, quod reponas, in casu ignorantiæ reservationem esse certam. Nam modo dispicimus vim argumentationis arcessitæ a pietate Ecclesiæ, quæ, ut animarum periculo succurrat, supplere dicitur jurisdictionem, si desit. Æquale autem est animarum periculum, quoties jurisdictio desit: sive desit ex ignorantia Confessarii, sive ex probabili opinione casus *dubie* reservati. Tandem a duobus fere jam sæculis disputatur de hac probabili jurisdictione. Ecclesia quamquam Mater piissima nunquam declaravit, se velle supplere jurisdictionem dubiam: immo sæpius declaravit oppositum, ut.

ex

ex Decreto Clementis VIII. constat, idque luculentius confirmari potest altera Declaratione Gregorii XIII. Disputabatur olim, utrum Decretum Tridentinæ Synodi *sess.* 23. *cap.* 15. comprehenderet etiam Prælatos, quibus jus est eligendi sibi Confessarios: nimirum possent ne isti eligere sibi Confessarium non approbatum ab Episcopo? Ad hanc dirimendam Controversiam destinatum Romæ fuit decem Cardinalium Collegium, quorum quinque in affirmantem, quinque in negantem opinionem concedebant, quorum rationes recenset Doctor eximius Suarez *Disput.* 28. *de pœnit. sect.* 4. *n.* 7. additque, Summum Pontificem Gregorium XIII. respondisse: *In re dubia tutius est adhærere Decreto Concilii Tridentini*, videlicet, ne Prælati eligere valeant in Confessarium simplicem Sacerdotem ab Episcopo non approbatum. Afferant Probabilistæ vel unicum documentum, quo evincant, Ecclesiam declarasse, se supplere velle jurisdictionem dubiam. Nullum hactenus assignarunt. Ergo evidenter patet, comentitiam plane esse, atque chimæricam certitudinem, quam jactant suæ opinionis. Rationes cum rationibus conferantur. Illi ipsi negare non poterunt, rationes, quas nos adduximus, ut minus evincere dubium esse, utrum Ecclesia supplere velit jurisdictionis defectum. Sed usus dubiæ opinionis in conferendis Sacramentis damnatus ab Ecclesia est. Ergo damnata quoque remanet eorumdem opinio.

XLII. Victas manus darem, inquit Interpres, nisi aliud grave momentum me retraheret. Etiam-

 num

num quid reponas, habes? Utique. Ediſſere ergo. P. Gregorius *Gobat* de re caſuiſtica optime meritus, improbo labore collegit *tract.* 7. *n.* 116. *centum, & triginta Authores* docentes, licitum eſſe abſolvere cum juriſdictione probabili. Porro P. Dominicus Viva in ſuo curſu Theologico *To.* 2. *par.* 6. *q.* 8. *a.* 2. hoc argumentatur pacto a *poſteriori*. *Non eſt probabile centum & triginta Doctores a Gobat relatos in re tanti momenti eſſe deceptos, & indiguiſſe cenſura*. Hoc profecto argumentum magnum mihi faceſſeret negotium, ſi Interpres vadem ſe conſtitueret magnam iſtorum partem Doctorum ex illis non eſſe, de quibus hæc ſcribit P. Antonius *Terillus* celebris Societatis Jeſu Theologus in *prologo ad tract. de conſcientia*.
„ *Innumerabiles ſunt* [*ideſt pluſquam centum &*
„ *triginta*] qui a 30. annis Summis caſuum, re-
„ rumque moralium Tractatibus Bibliothecas im-
„ pleverunt. Quid autem facerent, ut *ad fa-*
„ *mam*, quam aucupabantur, pervenirent? . . .
„ In opiniones *laxiores* oculos animumque con-
„ jecerunt, gnari eas præ omnibus vulgo placi-
„ turas . . . . Vidi ego ex hiſce recentioribus
„ nonnullos, viros cæteroquin egregios, qui
„ cum in rebus ſummi momenti ad Dei legem,
„ & conſcientiæ obligationem pertinentibus, ab
„ unanimi omnium ſententia ad intolerabilem
„ opinandi laxitatem declinaſſent, aliud tamen,
„ quo moverentur, quam argumentum a ſimili
„ ductum, non habebant. *Vidi, & exhorrui*. Ne-
„ que hic ſtetit quorumdam audacia. Plurimi
„ enim

„ enim etsi doctrina longe inferiores, similem
„ quoque arguendi modum sibi licitum ex laxis
„ resolutionibus ad alias laxiores iter sibi, re-
„ ctius dixerim, & sibi, & aliis præcipitium
„ aperuerunt. Nec defuere qui laudi sibi verte-
„ rent laxiores sententias in unum colligere, eas-
„ que tanquam legitimas Conscientiæ regulas
„ sub specioso Probabilitatis tegmine venditare.
„ *Immo incredibile non est, eos sub subtili satanæ
„ insinuatione deceptos sub humanitatis cujusdam
„ lenocinio, mutuique honoris specie, quibusvis
„ aliorum dictis probabilitatem ideo attribuisse,
„ ut quam ipsi prærogativam prioribus ultro de-
„ dissent, eam ipsis posteriores non inviderent.
„ Hac arte dolosus inimicus postquam doctiores*,
„ qui & sibi invigilare, & aliis prospicere debue-
„ rant, prægustato plausu *amplioris famæ per la-
„ xarum opinionum evulgationem sibi* certo acqui-
„ rendæ fascinasset, per eos nimis incautos in
„ Campo Moralis Theologiæ *optimo severarum
„ opinionum tritico abunde sato* detestanda laxi-
„ tatis zizania superseminavit, & abiit; con-
„ scius quippe erat ea absque boni tritici jactura
„ nunquam evellenda. „

XLIII. Prolixam posceret expositionem tex-
tus ejusmodi, in quo & præterita facta narran-
tur, & futura prædicuntur. Cursim aliqua præ-
ter, aliqua juxta institutum indigitabo. 1. O-
mnes, nemine excepto, præfatos Authores Teril-
lus ascíscit in Probabilismi patrocinium. 2. Isto-
rum quoque plures ingrediuntur censum contex-

tum a P. Gregorio *Gobat*. Atque adeo nullius est numerus, qui opponitur, auctoritatis comparatæ ad auctoritatem Ecclesiæ in thesi proscripta oppositum decernentis. 3. Via ad aucupandam famam, plausumque mundanum, laxitas est, minime severitas opinionum. Arctam quippe Christi viam carnales homines calcare detrectant, clamantque: *Durus est hic sermo*. 4. Authores isti *subtili Satanæ insinuatione* (verba sunt Terilli: avertant enim Superi, ne talia fari ausint Antiprobabilistæ) *decepti* sub benignitatis *lenocinio*, *mutuique honoris specie*, aliorum opiniunculis brobabilitatem tribuerunt, ut quam laudationum prærogativam ipsi Prioribus tribuerent, eandem sibi posteri non inviderent. 5. Postremum divinatur, *laxitatis zizania*, quæ in Campo Theologiæ Moralis *optimo severarum* (idest verarum) *opinionum tritico abunde sato* superseminavit inimicus Probabilismus nunquam absque boni tritici jactura evellenda fore. Heinc collige oraculum Christi Domini, quo jubet sinere, ut zizania simul cum tritico crescant usque ad messem, indicare nobis non mores modo corruptos in Ecclesia tolerari, verum etiam & opiniones falsas. Quod dictum velim in quosdam, qui Christianæ doctrinæ minus periti, dum in Moralistis aliquam, quantumvis laxam, opinionem legunt, quæ damnata ab Ecclesia non sit, continuo inferunt, optimam esse conscientiæ regulam. Quod confectarium Alexander VII. damnavit in propositione vigesima septima. 6. Quæro tandem ab Interprete num

in

in centum,& triginta Doctoribus citatis a P. *Gobat* vel unus computetur Doctor Ecclesiæ? Quid,quod Authores laudati scripserunt antequam Innocentius XI. damnaret 1. Propositionem? Idcirco nullius sunt authoritatis. Quid si Doctores isti essent paucis exceptis, illorum quos Pater Michael Elizalde *Summularios* vocat, qui velut oves, & aves unius Authoris opiniunculam dummodo laxam, & fuco benignitatis illitam, & sæpe male intellectum, sequuntur? Exemplum in priori Epistola luculentum habetur tot Moralistarum, qui ex fortuito, jocosoque mamillarum tactu, a Navarro excusato a gravi culpa, ob peculiares circumstantias, collegerunt Regulam generalem. Verum, quod ad extremum Moralis Doctrinæ detrimentum pertinet, est, quod ex hac Juniorum multitudine inferunt non modo probabilem, sed certam esse opinionem, cui isti patrocinantur.

XLIV. Istius rei exemplum nobis *Dissertator* Casuum præbet in altero suo opusculo inscripto *Praxis Tribunalis pœnitentiæ*, & in hac Dissertatione sua in casus reservatos citato. In hac pœnitentiæ praxi *disp.* 1. *q*... *n*. 4. *pag*. 8. sequentem docet opinionem. *Pœnitens tamen, qui de peccatis commissis doleat ob MALA TEMPORALIA, quæ peccando metuantur, (idem sicut modo dictum est proportionaliter patet quo ad bona temporalia, quæ non peccando sperentur, dicendum esse) tanquam a Deo inflictarum, si cætera adsint & gratiam Sacramenti pœnitentiæ accipit, & idem Sacramentum suscipit*. Quo momento tam laxam con-

confirmat opinionem? Allegat primum in ejusdem patrocinium decem & octo Doctores, quos intersunt sequentes: Diana, Tamburinus, Gobat, Escobar, Leander, La Croix, Illsung, Sporer, Reiffenstuel, Giribaldi, Viva, Reginaldus, Zuccherius, Clericatus, Bonacina, Suarez, Lugo, Mastrius. Quodnam secundum momentum? *Quia in Scriptura* (inquit) *legitur temporaliter quoque a Deo peccata puniri*. Quodnam tertium? Quia Tridentinum dicit *ex gehennæ, & pœnarum metu*. Per vocem, inquit, *pœnarum se intelligere mala temporalia tanquam a Deo inflicta indicat*. Obiter quæso adverte quam sincerum, quam obvium sit commentum istud! Duo dicit Concilium, & conjungit particula copulante *Ex gehennæ & pœnarum metu*. Intellige nunc quod tibi arridet *pœnarum* nomine. Illud luculentum est, a Concilio primo loco ad concipiendum peccatorum dolorem designari gehennæ considerationem. *Ex gehennæ & pœnarum metu*. Qua ergo ratione excluditur quod primo loco Tridentinum ponit? Etiamsi pœnarum nomine intelligeret temporalia damna, quod tamen falsum prorsus est: hoc tamen evidens est, in primis gehennæ timorem Tridentinum præscribere. Et Probabilistæ audent in Concilii propositione luculentissima per summam vim detruncare potissimam partem, & ad sola mala temporalia totum sensum restringere? An & spei Theologicæ, quam pœnitens in Deum convertendus habere debet, sola bona temporalia, *quæ non peccando sperentur*, proponunt?

Hæc

Hæc tamen obiter & præter institutum. Quæ sequuntur negotium conficiunt. Subdit ergo *loc. cit.* Interpres: *Porro hæc sententia tum auctoritate fere OMNIUM Theologorum, tum allata probatione, est PROBABILISSIMA, seu moraliter CERTA; ideoque licite PRACTICABILIS; quin obstet eam circa valorem Sacramenti versari, ut inter cæteros optime monet Zaccherius.* Plurima hic expendenda occurrent. Censuram olim severam inurebant Theologi sententiæ propugnanti, attritionem ex solo gehennæ metu conceptam sufficere ad Sacramentum pœnitentiæ suscipiendum. Alexander VII. vetuit alterutram sententiam censuris notari. Benignioris, seu laxioris Ethices Patroni, post latum decretum, opinionem de attritione concepta ex solo metu damnorum temporalium a Deo per fidem cognito inflictorum, & ex spe assequendi bona pariter temporalia, promovere cœperunt. Sub initium aliqui Theologi eam docebant, ut speculative Probabilem. Innocentius XI. ut sanctitati Sacramentorum occurreret, damnavit, ut vidimus, usum opinionis probabilis, quando disputatur de *valore Sacramentorum*, relicta tutiore. Vidimus paulo ante nostros Probabilistas, interpretantes thesim hanc proscriptam, docere, veram illam esse, quando probabilis opinio spectat materiam, & formam Sacramenti, ut videre potes apud Patr. Viva in 1. *propos. Innoc. n.* 20. secus si respiciat jurisdictionem, licet essentialiter requisitam. Nunc opinio Probabilis spectat materiam. Dolor enim

enim est materia Sacramenti pœnitentiæ. Quænam tutior opinio? Concipere dolorem ex metu gehennæ, pœnarumque æternarum: aut ex metu damnorum tantum temporalium? Nemo sana præditus mente inficias ibit priorem tutiorem esse. Ergo damnata posterior. Quid ad hæc reponit Interpres Casuum? Respondet: *Nec obstat eam circa valorem Sacramentorum versari, ut inter ceteros optime monet Zuccherius*. Næ hæc robustissima ratio! Quando sermo est de jurisdictione, eludunt propositionem damnatam, dicendo, intelligendam esse cum disputatur de valore Sacramentorum pendente a materia, & forma. Quando postea opiniones probabiles revera spectant materiam, & formam, quid respondent? Reponunt id non obstare, quominus eligatur opinio probabilis relicta tutiore. Eccur hoc? Quia Probabilistæ sic docent. Recte, & bene. Sed quod cujusque fidei limites transilit, est illa periocha: *Porro hæc sententia tum auctoritate fere OMNIUM Theologorum, tum &c. moraliter certa est*. Dicat nobis Interpres. Si quis hæc scriberet: OMNES fere Theologi docent attritionem conceptam ex solo metu pœnarum æternarum inferni, excluso quolibet charitatis amore, sufficere ad pœnitentiæ Sacramentum, non ne certissimam mendacis notam subiret, quod in facto luculentissimo mentiretur? Qua ergo censura inurendus ille sit, qui scribit *OMNES fere Theologos* propugnare, ad Sacramentum pœnitentiæ satis esse attritionem ex solo metu temporalium damnorum,

rum, & ex sola spe bonorum terrenorum; judicium penes Interpretem esto.

XLV. Adeo evidens est opinionem Interpretis damnatam esse ab Ecclesia, ut vel ipse P. Cardenas licet Probabilismo speculativo, non tamen practico, addictus, expresse hoc testetur *in propos.* 1. *Innoc. XI.* Lubet transcribere verba ejusdem *ex disser.* 2. *cap.* 6. *a*, 2. *q.* 2. *n.* 72. *de attritione ex metu pœnarum temporalium*. „ Dico „ secundo. Si hæc sententia doceat, esse licitum „ ducere ad praxim id genus attritionis, ita ut „ dicatur esse licitum confiteri advertenter cum „ ea sola attritione (quod non asserunt Autho„ res hujus opinionis) *subjacet* damnationi. Pa„ tet conclusio: Illa opinio subjacet huic damna„ tioni, quæ versatur circa valorem Sacramen„ ti, cum illa attritio sit pars essentialis Sacra„ menti: & illa quidem est minus tuta. Nam si „ coram Deo non est vera, Sacramentum pœni„ tentiæ frustratur. Ergo si docet, licitum esse „ eam deducere ad praxim, *subjacet huic damna„ tioni.* „ Casuum autem *Dissertator* docet, quod sit *Probabilissima*, *&* *mortaliter certa*, *ideoque licite Practicabilis*, *ut optime monet Zuccherius.* Doctus piusque Cardenas excusat Theologos, qui scripserunt ante Innocentium XI. quod præfatam sententiam docuerunt, non ut ad praxim deducendam, sed speculandi, & disputandi gratia. Verum, ut sit de hoc, illud est evidens, damnatam nunc esse ejusmodi opinionem. Plurima alia, quæ confutatione pariter indigerent, missa facio.

XLVI.

XLVI. Antequam dicendi finem faciam, ad te Præsul illustrissime, orationem converto. Quæ a te in mandatis accepi, defunctus sum. Utinam felici eventu. Causam sane justam, sanctam, atque necessariam me propugnasse, nullus dubito. Utrum vero ea, qua par est efficacitate, & gravitate id peregerim, aliorum esto judicium. Scribendi ratio quibusdam forte displicebit. Sed injuria. Deridentur utique, data opportunitate, laxæ opinationes; jocosis salibus, & ironiis moderate perfricantur. Sed salvo semper in Adversarium obsequio, & reverentia. Nec est quod opponant, ex opinionum refutatione lædi earundem Magistros; quoniam si id sequatur, non censoris, sed materiæ officium est. Atque adeo non nobis, sed sibi malum, si quod est, vertere debent. Rei confutandæ stylum accomodandum esse, docent omnes: idque Patres nostri Sanctissimi, potissimum Chrysostomus, Nazianzenus, Basilius, Augustinus, Hieronymus, Bernardus, tametsi Melifluus, non modo dum in hæreticos, verum etiam cum in Catholicos, & Monachos ipsos scripsere, præstiterunt. Celebris in hoc genere est Tertulliani *adver. Valent. cap. 6.* Regula. *Multa sunt sic digna revinci, ne gravitate adorentur: vanitati proprie festivitas cedit. Congruit & veritati ridere, quia læta: de æmulis suis ludere, quia secura est. Curandum plane, ne risus ejus videatur indignus. Cæterum ubicumque risus dignus, officium est.* Quid? Impune illi evulgabunt, sacrarum Virginum genas vellicari, ubera attre-

ctari:

ctari: augustam tremendamque Dei Majestatem perjuriis, & blasphemiis proscindi absque gravi scelere posse: Qui vero doctrinam hanc in proximum perniciosam, in Deum impiam, jocis, & salibus deridendam, execrandamque propinant, pœnas dabunt æternas? Vidimus in priori Epistola P. Tamburinum mirificam illam delectationem *Non libidinosam*, captam ex tactu mulieris, ut mulieris, oratione, elegantiis & leporibus illita, exponentem. Splendidis ille metaphoris, & lenociniis, rosarum fragantia, purpuræ, & liliorum coloribus, suavissimisque odoribus veneris putorem fucavit, ut amabilem, & honestum lectoribus exhiberet. Qui contra veritatem Evangelicam propugnare student, utantur stylo languido, serpente, salebroso, qui fastidium, & somnum Lectoribus conciliare sit aptus? *Illi*, (inquit S. Augustinus lib. 4. de doct. Christ. cap. 1.) *animos audientium in errorem moventes, impellentesque, dicendo terreant, contristent, exhilarent, exhortentur ardenter: isti pro veritate lenti, frigidique dormitent? Quis ita desipiat, ut hoc sapiat?* Usque adeone progressuri sunt hominum ausus, ut venialia reputent læsæ Majestatis divinæ horrendiora scelera: e contrario autem violatæ charitatis erga Moralistas postulent eos, qui istorum opiniones, scandali errorisque plenas, improbant, labefactant? Quodnam hominum genus istud? Dum non habent quid in reprehensa crimina, & confutatos errores reponant, rationem reprehendendi, atque ipsum reprehensorem car-

carpunt, mordent? Quid si paulo acrius in æternæ salutis negotio refutati errores essent? Excandesceres ne in eos, qui voce severa te admonerent, ut a cibo veneno infecto abstineas? Sed quid ultra provehor in accusatione ineptissima repellenda?

XLVII. Tu interim, Præsul Sapientissime, pro eo, quo in sanam doctrinam sartam tectam custodiendam zelo flagras, has qualescumque epistolas in obsequii erga te mei testimonium suscipias velim. In his Dei honor, quo nihil sanctius, nihil augustius nobis esse vel potest, vel debet, a blasphemiis sacrilegis: Virginum castitas ab impudicorum tactionibus: potestas Episcoporum in casibus reservandis ab iniquis interpretamentis asseruntur, propugnantur. Hæc profecto ejusmodi sunt, quæ te permovere magnopere debent, ut nullum non moveas lapidem, quo Urbe, & agro erroneæ opiniones exterminentur. Vidisti non ita pridem quæ adversus paupertatis Monasticæ votum prodiere: legis nunc quæ ad violandum pariter illibatæ Castitatis Monialium votum typis sunt edita. Si hæc impunita permittantur: Nisi propagandæ laxitatis impetus cohibeatur, quo tandem Evangelicæ Moralis sanctitas deveniet? Sed quid ego sponte currentem calcaribus urgeo? Macte igitur virtute, Antistes Illustrissime, & meum qualemcumque pro asserenda a perniciosis opinationibus saniore doctrina conatum æqui bonique consule. Vale.

Dabam die 17. Januarii 1744.

F I N I S.

NOI RIFORMATORI

Dello Studio di Padova.

AVendo veduto per la Fede di revisione, ed approvazione de P. F. Paolo Tommaso Manuelli Inquisitore del S. Officio di Venezia nel Libro Intitolato: *Epistolæ Theologico-Morales ad Illustrissimum & Reverendissimum Episcopum N.N.* non v'esser cosa alcuna contro la Santa Fede Cattolica, e parimente per Attestato del Segretario Nostro, niente contro Principi, e buoni costumi; concediamo Licenza a *Simone Occhi Stampatore di Venezia*, che possa esser stampato, osservando gli ordini in materia di stampe, e presentando le solite copie alle pubbliche Librerie di Venezia, edi Padova.

Data li 20. Febraro 1743.

(*Gio: Pietro Pasqualigo Rif.*
(*Daniel Bragadin Cav. Proc. Rif.*
(

Registrato in Libro a carte 27. al num. 168.

Michel Angelo Marino Segretario.

A di 8. Febraro 1743.
Registrata nel Magistrato Eccellentiss. degli Esecutori contro la Bestemmia.

Alvise Legrenzi Segretario.

